

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Markéta Hanslová

SPISOVATEL A NOVINÁŘ IGNÁT HERRMANN

Olomouc 2012

vedoucí práce: Mgr. Daniel Jakubíček, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury. Zároveň souhlasím, aby do mé práce bylo nahlíženo.

V Olomouci dne

.....

vlastnoruční podpis

Děkuji Mgr. Danielu Jakubíčkoví, Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce, poskytování cenných rad a věcné připomínky.

Obsah

ÚVOD.....	5
1 ŽIVOTOPIS IGNÁTA HERRMANNA.....	7
2 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA DÍLA.....	13
2.1 IGNÁT HERRMANN SPISOVATEL	15
2.1.1 Otec Kondelík a ženich Vejvara.....	18
2.1.2 U snědeného krámu.....	23
2.2 IGNÁT HERRMANN NOVINÁŘ	26
2.2.1 Národní listy.....	27
2.2.2 Švanda dudák.....	28
3 HERRMANNOVY POSTAVY SE ZAMĚŘENÍM NA ŽENSKÉ HRDINKY.....	32
3.1 „BLÍZKÁ RODINA“	33
3.1.1 Matka	33
3.1.2 Dcera	34
3.2 „VZDÁLENÁ RODINA“	36
3.2.1 Staré panny	36
3.2.2 Služky	37
ZÁVĚR.....	38
LITERATURA A PRAMENY.....	39
ANOTACE	

ÚVOD

Spisovatel a novinář Ignát Herrmann má v literatuře 19. století zcela výjimečné postavení. Společností byl vnímán velmi rozdílně. Některými byl považován za výjimečného a obdivuhodného autora, jež byl obdařen vynikající schopností pronikavého pozorovatelství. Před Herrmannem ležel pražský svět, který měl dokonale odpozorován a kdykoliv z něj dokázal vyjmout zajímavý a vděčný motiv. Pražskou rodinu dokázal vykreslit v nejrozmanitějších životních situacích ve veselých barvách a vzájemné rodinné vztahy stmelil porozuměním a nehynoucí láskou. Herrmannovi příznivci obdivovali jeho zdravé české jádro. Autorova osobnost byla houževnatá a plná temperamentu. U druhých byl považován za druhořadého spisovatele či „literárního klauna“ kvůli povrchnímu nahlížení na svět.

První kapitola nám představí osobu Ignáta Herrmanna, seznámí nás s jeho nelehkým životem plným zvrátů. Životopis autora je stěžejní pro pochopení autorových pohnutek k tvorbě, které se např. promítly v díle *U snědeného krámu*, které bude představeno v následující kapitole.

V druhé části si představíme stěžejní Herrmannovu románovou kroniku *Otec Kondelík a ženich Vejvara* a zmíněný román *U snědeného krámu*. Kronika o radostech a strastech rodiny byla Herrmannem sepsána v duchu realismu. „*Realismus chápeme jako jednu ze základních tendencí v literatuře a umění od samého jeho počátku a ztvárnění této reality v uměleckých dílech i funkci díla ve společnosti.*“¹ Zájem o tuto problematiku narůstá v 19. století. Podstatou realismu zůstává snaha poznat objektivní zákonitosti člověka. Román *U Snědeného krámu* je cenný autorovým retrospektivním promítnutím vlastního mládí do hlavního hrdiny. Autor nám představí v duchu syrového naturalismu své nejvýznamnější dílo. Naturalismus usiluje o věrnost realitě. „*Na rozdíl od realismu, který umožňuje tvůrci vyčlenit v životě nebo v lidském charakteru rozhodující rysy a tak pochopit a správně zobrazit tendenci vývoje, naturalismu je nedostupné vyjádření života jako vyvíjející se kategorie.*“² *Snědený krám* je důležitý prostředník k zobrazení velmi těžkých kupeckých let autorova života. Zmíněná díla jsou sobě protikladem. Použijeme-li silná slova, Herrmann zpočátku svého *Kondelíka* nenáviděl. Psal ho pod tlakem tíživé

¹ VLAŠÍN, Š. *Slovník literárních směrů a skupin*. 2. dopl. vyd. Praha: Panorama, 1983. s. 255.

² VLAŠÍN, Š. *Slovník literárních směrů a skupin*. 2. dopl. vyd. Praha: Panorama, 1983. s. 177.

finanční situace. Přesto zůstává u čtenářů jako nejpopulárnější titul. *Snědený krám* mu byl vším, miloval ho, ale u čtenářů zůstává mnohdy opomíjen.

Třetí částí představíme Ignáta Herrmanna jako novináře. Zaměříme se především na jeho novinářskou činnost v titulech *Národní listy* a *Švanda dudák*. *Švanda dudák* byl humoristicky laděný časopis, který Ignát Herrmann sám založil, a v němž se promítá značná část jeho individuality. Ve *Švandu dudákovi* se blíže seznámíme i s Herrmannovými divadelními kritikami Vavřince Lebedy.

V závěrečné části se budeme zabývat typickými postavami v dílech Ignáta Herrmanna, přičemž se zaměříme na ženské hrdinky. Hlavní pozornost bude věnována postavě manželky/matky a dcery. Opomenuty nebudou ani staré panny a služky.

1 ŽIVOTOPIS IGNÁTA HERRMANNA

Novinář, humorista, povídkář, romanopisec, fejetonista, autor kulturně-historicky cenných memoárů, zábavné četby, orientovaný na žánrovou kresbu městského prostředí a drobného člověka. „*Vypravěč silného pozorovacího talentu, bodrý, usměvavý a rozšafný autor staropražských příběhů, genrových črt a vzpomínkových knížek.*“³ Ve své próze nahlíží na ony osoby někdy kriticky, častěji oslavně, ve svém vrcholném díle i tragicky.

Ignát Herrmann patří ke svérázným postavám české literatury z období posledního půlstoletí habsburské monarchie a počátkům samostatného československého státu. Herrmann a jeho jméno se prosazuje ve sloupcích českého tisku na přelomu let sedmdesátých a nezmizelo z nich až do smrti spisovatele ve čtvrtém desetiletí století dvacátého.

Ignát Herrmann se narodil, jako třinácté dítě svých rodičů, na samotě v Horním mlýně na Doubravce u Chotěboře 12. srpna 1854. Herrmannův otec byl majitel mlýna, po neúspěšném podnikání pak kancelářský písař. Jeho matka byla dcerou známého královského nakladatele obrozeneckých knížek Jana Hostivína Pospíšila.

„*Spisovatelův otec, F. X. Herrmann, jak se zdá člověk neklidné povahy, podnikavec, ale i nespokojený poměry u nás, hledal štěstí v cizině.*“⁴ F. X. Herrmann se vydal se svojí ženou r. 1851 hledat štěstí do amerického Texasu, kde chtěli vybudovat farmu. Avšak s neúspěchem po vytouženém zbohatnutí se navrátili do Chotěboře. Spisovatel později o podniku svých rodičů píše: „*Neblahá výprava americká byla pouhým příběhem, pouhou epizodou v životě otcově, ale epizodou dost osudnou pro všechnu budoucnost jeho i celé rodiny.*“⁵ Herrmann se zmiňuje často o tom, jak jeho rodina žila. Spíše živořila a zásluhou matčiny hospodárnosti si rodina zvládla udržet určitý standard, a to pravděpodobně i díky rodině Pospíšilových, která přísluší k hradeckému měšťanstvu.

³KUNC, J. *Slovník soudobých českých spisovatelů: Krásné písemnictví v letech 1918-45*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1945. s. 229.

⁴ORT, J. *Ignát Herrmann a východní Čechy*. In: Herrmann, I. Černá vůně. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh, 1974. s. 229.

⁵ORT, J. *Ignát Herrmann a východní Čechy*. In: Herrmann, I. Černá vůně. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh, 1974. s. 229.

Na rodiště vzpomíná hlavně z častého vypravování rodičů a starších sourozenců. Události z mládí jsou smutnější než zdánlivý, idylický život na Vysočině v údolí řeky Doubravky. I samotní chotěbořští občané se k rodině Herrmannových chovali pohrdavým způsobem.

Rodiště Ignáta Herrmanna je opatřeno od r. 1930 pamětní deskou, na kterou Herrmann sám připsal: „*Milému rodišti svému Chotěboři na úpatí vysočiny Českomoravské, jeho milým občanům a zamklému údolí rodného mlýna Horního na Doubravce.*“⁶ V pozdějších letech věnoval Herrmann Českomoravské vrchovině knihu *Evička a jiné výjevy rodinné* a ve II. svazku *Blednoucích obrázků* je několik črt *Z rodného hnízda*. Knihy sepsal až kolem své čtyřicítky, kdy se opět navrátil na místa prvních let života a navštívil svou rodnou světničku. Po dlouhém odloučení si odnáší vzpomínku na božskou krajinu, kde se po velmi dlouhé době vyrovnává s rodným městem, se kterým ho na tak krátkou dobu spojil osud. Tomuto vyrovnání předcházely i nové životní zkušenosti, existenční zakotvenost a seberealizace v životě. Herrmann již bez jímavosti a afektu objevuje překvapivé hodnoty domova. Jak sám říká, nepředpojatě a bez trpkosti, shledává vše mnohem krásnější, než se mohl kdy nadít. Božská krajina mu umožňuje smířit se se vším.

Samozřejmě nemůže být tento úsek života autora považován za zlomový. Chotěbořská tematika je jen zlomkem v jeho rozsáhlém díle. Přesto jsou ony tři roky zajímavé. Nikdy nebyly ze života vytlačeny a objevují se v mnoha povídkách. Povídky s chotěbořskou tematikou nasvědčují dvoudomost. Nacházíme zde realistické rysy, stinné stránky společnosti i života jednotlivce, smutek, krutost i idylu. Vzorovými protiklady dosvědčujícími onu dvoudomost jsou romány *U snědeného krámu* a *Otec Kondelík a ženich Vejvara*.

Avšak i další neúspěch chotěbořský zapříčiní odjezd rodiny do Hradce Králové k životní rezignaci, kde F. X. Herrmann přežívá jako písař v kanceláři až do své smrti. Hradec Králové, provinční město, administrativní a kulturní středisko, bylo Ignátovi v letech 1857 – 1868 domovem. Finančně Herrmannova rodina stále strádá. Brzy Ignát vstupuje do reálky a vzpomíná na svoji matku, jak musela zaplatit za učebnice jedenáct zlatých: „*Vidím ji stále, kterak ty zlatky třesoucí se rukou kladla na pult; byly to hořké*

⁶ HÝSEK, M. *Ignát Herrmann*. Praha: F. Topič, 1934, s. 15.

*peníze, bylo to jmění.*⁷ Avšak když studovali i Ignátovi starší bratři, vyslali rodiče na studia i mladého Ignáta. Pobyt v Hradci Králové je opět jen další epizodou v životní dráze Herrmanna. Nejsou to však léta ztracená pro něho, ani pro literaturu. Tvrzení, že dětství je pro umělce tím nejcennějším zdrojem inspirace, platí nepochybně i u něj. Avšak pozdějších studijních neúspěchů Herrmann velmi lituje. Je si ale vědom, že zkušenosti z praktického života mu nabídly pestré náměty pro literární tvorbu. Na hradecké reálce vychodil Herrmann s obtížemi první třídu, a tak se rodiče rozhodli poslat syna ke známému kupci do Prahy. Ignát Herrmann zde uvízl na celý zbytek života. S Prahou srostl, stala se mu opravdovým domovem, domovem, který nedovedl a nechtěl opustit. Ujal se ho starší bratr Emil působící v advokátní kanceláři. Emil vystudoval právnickou fakultu a přivydělával si jazykovými úpravami knížek, korekturami a sepisováním obsahu knižních novinek pro nakladatelství jejich strýce Jaroslava Pospíšila. „*Zde vedle bratra juristy pronikl mezi literáty a žurnalisty.*“⁸ Nejcennější bylo zajisté seznámení s Janem Nerudou. „*Ignát Herrmann Emila později vypoortrétoval jako Žemlova bratra v románě U snědeného krámu a jeho památce věnoval nové vydání Pražských figurek.*“⁹ Avšak ani učňovská léta nebyla jednoduchá. Nabídl mu opět bohatý zdroj tvůrčích impulsů, ale již od mládí churavějící Ignát v učňovských podmínkách zdravotně velmi trpěl. Kupecké místnosti, kam přicházel, a kde i přespával, nebyly vytápěny. Herrmann nachází místo v Plzni. Ale i odsud se brzy vrací, neboť zkušenosti jsou stejně krušné, jako zkušenosti pražské. Dobrého místa dostal Herrmann r. 1871, kdy nastoupil na místo příručího v galanterním závodě bratří Tučků: „*Jenž dodával českým spolkům prapory a byl opravdu český nejen podle českého znaku na dveřní tabuli, nýbrž i český účetnictvím a českou korespondencí.*“¹⁰ V této době otiskne své první literární práce. R. 1873 vychází anonymní anekdota v *Palečku* a téhož roku další tři podobné práce. Díky těmto pracím se Herrmann může ucházet o zaměstnání u manžela své sestřenice Jana Otty, který ho do svého závodu přijal. V počátcích byl obchodním cestujícím, později pokladníkem, ale od r. 1876

⁷ ORT, J. *Ignát Herrmann a východní Čechy*. In: Herrmann, I. Černá vůně. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh, 1974. s. 229.

⁸ VAŇEK V., MENCLOVÁ V. et al. *Slovník českých spisovatelů*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Libri, 2005. s. 229. ISBN: 80-7277-179-5.

⁹ HÝSEK, M. *Ignát Herrmann*. Praha: F. Topič, 1934, s. 26.

¹⁰ HÝSEK, M. *Ignát Herrmann*. Praha: F. Topič, 1934, s. 10.

redaktorem *Palečka*, jímž zůstal do r. 1878. Od r. 1885 se Ignát Herrmann stává členem redakce *Národních listů*. Pro Herrmanna je to splnění snu a toto místo pro něj znamená velkou kariéru. Druhý časopisem, jemuž se Herrmann s nadšením věnoval, byl humoristicky laděný *Švanda dudák*. Roku 1882 ho sám zakládá a postupně se stává nejčtenějším časopisem svého druhu. Vtiskl mu ráz své individuality a uschoval v něm značnou část své tvorby. Od r. 1892 byl opět pravidelným povídkářem a fejetonistou nedělních vydání *Národních listů*, kde zůstal až do své smrti. Nedělních povídek napsal přes pět set, z nichž některé vydal v dílech *Páté přes deváté* a *Muž bez třináctky*.

Ignát Herrmann se dožívá úctyhodného věku, jeho spisovatelská dráha je možná nejdělsí v české literatuře. Za onu dobu se vystřídalo několik spisovatelských generací a literatura se formovala mnoha novými směry až k avantgardě 20. století. Herrmanova orientace však zůstávala neměnná se stejnou čtenářskou popularitou, která ho provázela, a kterou nikdy neztratil. V létě 8. července 1935 po třinácté hodině umírá v Řevnicích u Prahy. Jeho popel je uložen na tamním hřbitově, neboť v Řevnicích Ignát Herrmann trávil letní měsíce a zde ho zastihla i smrt. Podle oznámení *Lidových novin* byl Ignát Herrmann od jara těžce nemocen. „*Na Herrmanna těžce působila únavná vedra, takže jeho srdce jen s obtíží snášelo zvýšenou námahu. Herrmann zemřel ve spánku.*“¹¹

Bohuslav Mathesius uveřejnil v *Literárních novinách* nekrolog věnovaný Ignátu Herrmannovi, v němž na něj vzpomíná jako na člověka z pražských ulic, kde se toulal se svojí nahrbenou postavou a věčnou cigaretou v prstech. Jeho slova zapůsobí velmi citelně: „*Vážme si toho, co si z krušného mládí ponechal nejlepšího: úcty k řemeslu a úcty k svému nástroji, jazyku.*“¹²

Herrmann opravdu neměl důkladné školní vzdělání v mateřském jazyku. S bravurou však obtíže překonal. Jemný jazykový cit mu byl vlastní. Prohluboval ho důkladným studiem hovorové češtiny, kde se snažil vyplnit mezery školního vzdělání. Sledoval vznik a vývoj lidových úsloví a výrazů. Herrmann dbal o jazykovou správnost nejen u sebe, ale i v novinách. Stal se znalcem, uměl s jazykem dokonale zacházet, byl ale také brusičem, neboť se snažil své práce neustále zdokonalovat.

¹¹ SLANÝ, Ignát Herrmann. In: *Lidové noviny*. Praha, 1935, roč. 43, č. 338. s. 1.

¹² MATHESIUS, B. Ignát Herrmann. In: *Literární noviny*. 1935, VII, č. 17, s. 3.

Jazyk v dílech Herrmanna zaslouží pozornost. Jazyk, jímž vypravuje sám, tak jazyk jeho figurek. V přímých řečech uchoval pestrý a bohatý obraz mluvy starých Pražanů, a to v nejširších jeho možných variantách. Dokumentuje lidovou mluvu Podskaláků, hantýrku domovníků a hokynářů v opozici k vybranější mluvě zámožných řemeslníků a obchodníků, či úřední češtinu zaměstnanců úřadů. Pozadu nezůstává ani mluva mládeže. Tato Herrmannova tvorba má dokumentární význam. Svým jemným jazykovým citem dokázal vybrat to nejlepší a nejpřirozenější. Neustále sledoval vývoj spisovného jazyka a sám tak vytvořil čistou i jadrnou mluvu lidového charakteru. Díky jeho publicitě se v pražských čtenářských kruzích pročistila sama pražská čeština, kterou on sám dochoval v promluvách svých postav.

Po Herrmannově smrti František Xaver Šalda uveřejnil svou kritiku, kde se zabýval otázkou jeho popularity. „*Píši-li zde o něm, tož proto, abych si povšiml záhad toho málo prozkoumaného a studovaného zjevu, popularity. Proč a čím se stáváš populárním? Jaké to má podmínky a jakou zákonnost?*“¹³ Samotná obliba Ignáta Herrmanna stoupala u čtenářů nepřetržitě od samého začátku. Neoslabila se ani v době čtyř literárních generací. Celých šedesát let nechyběla Herrmannovi přízeň a ohlas jeho čtenářů. Šalda zdůrazňoval především dva motivy Herrmannovy obliby. Herrmann vpustil do literatury i postavy, pro které dosud nebylo místo. Čtenáři byli od samého počátku nadšeni. Druhým aspektem byl Herrmannův temperament. Nebyl útočný či výbušný, ale pohodlný a přizpůsobivý atmosféře své doby. Přesto byl Šaldův soud spisovatele opět velmi přísný. „*Zajímavá figura spíše svým životem než dílem,*“¹⁴ pronesl Šalda na konto Herrmanna. Oceňuje v Herrmannovi jen energii, se kterou se dovedl vypracovat, ale odsuzuje tvorbu a jeho nesnesitelné dobráctví. Dobráctví hodné pouze slabochů a zbabělců. František Xaver Šalda a Ignát Herrmann jsou dva rozličné charaktery. Oběma je dána rozličná přirozenost. „*Je nasnadě, že Šalda, chtěj nechtěj zaujatý, Herrmannovi křivdí.*“¹⁵ Je tedy Šaldova stať oprávněná nebo se jedná pouze o křivdu? Nadnesené výtky jsou oprávněné, ale nadměrné. Šalda se zaměřuje pouze na nedostatky, které postrádá. Opomíná cenné jádro, odvahu, sílu.

¹³ FRYNTA, E. *Dvojí podoba Ignáta Herrmanna*. In: Herrmann, I. *Povídky*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1958. s. 233.

¹⁴ FRYNTA, E. *Dvojí podoba Ignáta Herrmanna*. In: Herrmann, I. *Povídky*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1958. s. 234.

¹⁵ FRYNTA, E. *Dvojí podoba Ignáta Herrmanna*. In: Herrmann, I. *Povídky*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1958. s. 234.

Z Šaldova pohledu jsou tyto cennosti přehlédnutelné. Přístup k Herrmannovi přes popularitu vyzdvihuje autorovu slabost, vztah autora ke skutečnosti. Herrmann zde dalekosáhle ztrácí. Slabě podlehl čtenáři, avšak Herrmann k této slabosti svým životem inklinoval.

2 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA DÍLA

Ignát Herrmann byl člověk mírný, laskavý, vyrovnaný a šibalský. Člověk, jehož kariéra byla závratná, přitom senzací prostá. „*Sám si vybral dosti zvláštní místo v dějinách naší literatury, sám si určil nemalou porci čtenářského zájmu a sám byl spokojen tím, že zájem historiků a kritiků byl závratný mnohem méně.*“¹⁶ Herrmann byl autorem populárním. Nároční čtenáři krčili nad jeho kvalitami ramena, kritika ho odsuzovala, ale jeho dílo se četlo a zpracovávalo pro film i divadlo a bylo překládáno do cizích jazyků.

„*Herrmann je básníkem drobných Pražanů; ne pouhým fotografem, nýbrž básníkem, jenž pronikl hluboce do jejich světa a vynesl z něho jejich lidství.*“¹⁷ Autorovy figurky žily v sepětí s tradičním životem. Byly milovány i odsuzovány. „*Příčinou této životnosti Herrmannovy tvorby, která nikdy nesahala k senzacnosti, pikanterii nebo jiným vedlejším prostředkům, dráždicím nevybíravý čtenářský zájem, bylo její bezprostřední sepětí se životem.*“¹⁸ Herrmann vycházel přímo ze života. Jeho originalita spočívá v zachycení doby a společnosti, ve které žil a se kterou splynul. Je historikem všedního dne. Herrmannův svět pochází z věcí, které lze přímo popsat. Zaznamenává detaily a výjevy z ulice. „*Všimá si každého faktu ne z nějakého povznešeného pozorovatelského úhlu, nýbrž s ohledem na ty, pro něž byly ty a ony okolnosti nevýhodou a zkouškou.*“¹⁹ Autorova tvorba vyznívá hodnověrně jako v údělu popisovaných osob. „*V pestrém, místně a časově příznačném detailu nachází autor neobyčejné zalíbení. [...] Psát o Herrmannově popisnosti znamená psát o umělecké metodě, kterou zachycuje život člověka. [...] Herrmann odkrývá sepětí člověka a konkrétního prostoru přesně podle přísloví – s čím kdo zachází, s tím také schází.*“²⁰ Vnitřní celistvost autorových postav a jejich soubor pevných zvyků je činí ojedinělé. „*Již se ocítal ve veselém, prostranném pokoji. [...] Těšil se, jak teprv nyní bude života užívat. [...] Měl vše. Vzduch, světlo, slunce do pokoje, zahrádku*

¹⁶ BENEŠOVÁ, A. *Dárce pohody*. In: Herrmann, I. První hřích. 1. vyd. Praha: Albatros, 1972. s. 259.

¹⁷ HÝSEK, M. *Ignát Herrmann*. Praha: F. Topič, 1934, s. 111.

¹⁸ KREJČÍ, K. *Pokračovatel literární tradice nerudovské*. In: Herrmann, I. Fráter z podskalí a jiné pražské obrázky. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. s. 7.

¹⁹ FRYNTA, E. *Herrmannovy pražské vzpomínky*. In: Herrmann, I. O Praze a Pražanech. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1959. s. 260.

²⁰ TROCHOVÁ, Z. *Doslov*. In: Herrmann, I. Smišené zboží. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1977. s. 411.

pod okny, viděl řadu zahrad jiných, právě se rozvíjelo jaro. Ale doma, doma tu nebyl. Byl nově vymalován jeho pokoj, jako vytapetován, okna se otvírala do pokoje – vždy si to přával, aby mu vítr v létě okno neutrhł. Měl pěkná kamna a frýzkovou, jako jednolitou podlahu, beze spár a štěrbin – ó, krásně tu bydlil. Avšak něco mu chybělo, aniž si zpočátku mohl uvědomiti, co to jest. [...] Až jednoho dne si náhle uvědomil, co to jest. Minulost! [...] Vzpomínal na staré zahrady se starými stromy, s hustým křovím. Zmizely. Padly v oběť parcelaci. Zmizely jednotlivé ostrůvky křovisk, zmizely alejky. [...] Tento pohled mu byl vždy smutnější a smutnější. [...] Ty zahrádky nepamatovaly ani polovinu lidského věku. [...] Nové okolí, které ho nyní obklopovalo, nemělo žádné historie, ani domnělé, nemělo tradic, nemělo pověstí – nemělo minulosti. Stalo se, čeho se byl Dykyta nenadál. Když uprchl z toho života dole, těsného, černého, začazeného, bezvzdušného – náhle pocítil, oč se tím připravil, co ztratil, co v tom bylo krásny a půvabu. [...] A kdykoli se octl v těchto místech, padla mu do srdce hořká výčitka: Proč jsi odešel, nevděčníče? “²¹

Základním stavebním prvkem Herrmannových povídek, románů, vzpomínek a črt je skutečný život. „Herrmann do něho nevnáší přerodných myšlenek, jeho filosofie je jednoduchá: život, jaký je. Nechtěl nic více, ale také nic méně. A jeho obrázky jsou život sám, který sám utváří děje a formuje lidi.“²² Má vztah k popisované realitě. „Od počátku se Herrmann o nic jiného nesnažil než podat co možná nejvěrnější obraz svých životních zkušeností, svědectví o tom, co viděl, slyšel.“²³ Herrmann žil v prostředí, ve kterém se vyprávěly příběhy a osudy obyvatel až do dávné minulosti. Děj byl poznamenán letitou zvyklostí, tradicemi a řádem. Život pro něj znamenal víc než literatura. Každý den mu přinášel nové zážitky a dojmy. Svět sledoval s otevřenými očima. Zapamatoval si přitažlivé podrobnosti. „To šibalství, které v pohledu zůstalo ještě i kolem osmdesátky, mu dovolovalo vybírat z životního proudu takové epizody, takové scény a výjevy, které vyvolají pozornost. Dovedl ty epizody přitažlivě řadit, najít pro ně efektivní vyznění. Měl kuráž a pustil se do literatury bez studijní přípravy – věřil na školu života. Vytrvalost, s jakou si počínají nadaní samoukové, přinesla nepochybné výsledky.“²⁴

²¹ HERRMANN, I. *Ze starého rámu*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1979. s. 9-17.

²² HÝSEK, M. *Ignát Herrmann*. Praha: F. Topič, 1934, s. 109.

²³ TROCHOVÁ, Z. *Doslov*. In: Herrmann, I. *Smišené zboží*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1977. s. 408.

²⁴ BENEŠOVÁ, A. *Dárce pohody*. In: Herrmann, I. *První hřích*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1972. s. 261.

2.1 IGNÁT HERRMANN SPISOVATEL

„Ignát Herrmann vstoupil do literatury jako energický samouk.“²⁵ Využíval všech možností, které se mu naskytly, mezi nimi i příbuzenství s nakladatelem J. Ottou. V počátcích se uplatňoval jako autor příležitostných brožurek a časopisecky otiskovaných drobných, humoristických próz. První pokusy nebyly příliš úspěšné. „*Herrmannovo rozsáhlé prozaické dílo má nestejnou hodnotu. Nejzdařilejší je v žánrových obrázcích, čerpaných buďto z vlastní zkušenosti, nebo z přímého pozorování života středních řemeslnických a živnostenských rodin.*“²⁶ Typickým rysem Herrmannovy beletrie je vztah ke skutečnosti a k popisované realitě.

První knihu beletrie *Z chudého kalamáře* věnoval J. Nerudovi. Spojil zde různorodé povídky, básnické vidiny, pohádkové prózy, arabesky, rodinné obrázky a humorné črty. Herrmannův um se projevil v následující knize *Pražské figurky*. Zachytil zde historické centrum Prahy v 70. - 80. letech, kde vykreslil drobné obchodníky, řemeslníky a úředníky. Od 80. let se snažil o psychologickou hloubku. Vydal soubor fejetonů a soudniček *Z pražských zákoutí* a prózu *Pan Melichar*. V díle zobrazil člověka, který obětuje své dobro pro ostatní. „*Obnažuje slabé stránky lidí, zbavuje život konvenčního pozlátka, přibližuje se syrové pravdě života a tím, že ukazuje, jací jsou lidé, klade základy nastupujícímu tehdy realismu.*“²⁷ V dalších dílech *Drobní lidé*, *Z pražských zákoutí* a *Bodří Pražané* je vidět vliv soudnickáře. Herrmann napsal nepřeborné množství soudniček. Šifrou –on jich podepsal téměř dva tisíce. Herrmannovou povinností bylo psát soudničky ihned po skončení soudního jednání. „*Čtenář si žádal každodenní informace ze soudní síně, jména porotců i jména zlodějů, výtržníků, sňatkových podvodníků a taškářů, skandální výroky obžalovaných, jejich omdlení, pláč, cynismus, a to vše musel soudní referent donekonečna zaznamenávat, i když to bylo stále stejné a pro něj asi nudné.*“²⁸ Herrmannovy referáty se vyznačovaly přesností a právnickým výkladem. Nepodléhal

²⁵ FORST, V. et al. *Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce. 2/I H-J*. 1. vyd. Praha: Academia, 1993. s. 159. ISBN: 80-200-0468-8.

²⁶ ŠTASTNÝ, R. *Čeští spisovatelé deseti století*. 1. vyd. Praha: SPN, 1974. s. 74.

²⁷ KUNC, J. *Slovník soudobých českých spisovatelů: Krásné písemnictví v letech 1918-45. 1. díl A – M*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1945. s. 230.

²⁸ FIŠEROVÁ, L. *Ediční poznámka*. In: Herrmann, I. *Ze soudní síně*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984. s. 257-258.

laciným senzacím. „Literárními kvalitami připomínají tyto soudničky jeho ostatní menší prózy, ať už humoresky, nebo žánrové obrázky. Proto je i dnes vnímáme jako plnohodnotnou součást jeho beletristické tvorby.“²⁹

Vrcholem jeho tvorby je román *U snědeného krámu*. „Ignát Herrmann se dovedl umělecky povznést a ztvárnit námět, kde vycházel z vlastních zkušeností a bezprostředního pozorování, s psychologickou přesvědčivostí a s hlubším viděním. Román *U snědeného krámu* právem náleží k reprezentativním románům určité polohy našeho pozdního kritického realismu už s mnoha rysy naturalismu.“³⁰ Hrdina realistického líčení, pasivní a poddajný, Martin Žemla vyhoří jako kupec i manžel a spáchá sebevraždu. Je to Herrmannovo jediné vážné dílo s tragickými rysy, které zdůrazňuje temné životní stránky. Dílo současně poodhaluje autorův mladý kupecký život. Od 90. let se vrací ke kritickému, dobromyslně vyznívajícímu humoru. Vydává román *Otec Kondelík a ženich Vejvara*. Hlavní hrdina je vyličen jako úspěšný pražský živnostník. Kondelíkova popularita vynutila pokračování románu s názvem *Tchán Kondelík a zeť Vejvara*, avšak kniha již nedosáhla kvalit prvního dílu. V psaní románů Herrmann pokračuje až po první světové válce. Vydává díla jako *Vdavky Nanynky Kulichovy*, *Artur a Leontýna*, *Feličkův román*.

Další Herrmannovou tvorbou byly povídky, které byly nejprve uveřejňovány časopisecky, až dodatečně z nich autor vytvořil svazky buď jednotně zaměřené, nebo pestrého obsahu: *Domácí štěstí*, *Páté přes deváté*, *Staří mládenci*, *Rodiny a rodinky*, *Ženitba páně Karafiátova a jiné povídky staromládenecké*, *Z pamětí starého mrzouta*, *Z notýsku Pavla Čamrady*, *Evička a jiné výjevy rodinné*, *Z povídek nedělního kronikáře*, *Rozházené kapitoly*. Převažují starosvětské povídky spořádaných pražských rodin, líčící: „*Drobné rodinné skandály, klepy, sousedské poměry, křtiny, námluvy, svatby a pohřby, náladově prokreslené a srdečně propletené milostné historky vyvážené z někdejšího idylického pražského ovzduší nepatrných úředníků, paniček, manželů, podnájemníků a otců rodin.*“³¹ Čtenář se rád z povídek dozvídal o nejširších lidových vrstvách. Herrmann

²⁹ KOREJČÍK, J. *Ignát Herrmann*. In: Herrmann, I. *Ze soudní síně*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984. s. 16.

³⁰ ORT, J. *Ignát Herrmann a východní Čechy*. In: Herrmann, I. *Černá vůně*. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh, 1974. s. 233-234.

³¹ KUNC, J. *Slovník soudobých českých spisovatelů: Krásné písemnictví v letech 1918-45. 1. díl A – M*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1945. s. 231-232.

líčení dokreslil něčím aktuálním a důvěrným, sáhl po místním detailu či k humorné epizodě v životě jen výjimečně. „Proto má vůni zvláštního koření. Z odstupu máme až dojem, že tuto hru se čtenáři prováděl Herrmann vědomě – že se s nimi ve svých povídkách jaksi domlouval na tom, co asi pravda je a co není, a že jim nakonec s humornou nadsázkou předkládal záměrně vylepšenou kopii malého výseku života, která je vždy zajímavější a k člověku shovívavější, než opravdová životní realita může být.“³²

Z pozdní tvorby jsou velmi cenné Herrmannovy vzpomínky. Typické pro Herrmannovu vzpomínkovou tvorbu je sepětí s publicistikou. Toto spojení zapříčinilo dlouhodobé působení v časopisech. Jeho vzpomínky umožňují poznat pražský život konce 19. století. *Blednoucí obrázky* shrnul Herrmannovy vzpomínky z mládí a paměti s osudy jeho děda Jana Hostivína Pospíšila. Svému dědu věnoval i povídku *Když si náš dědeček babičku bral*. K cenným vzpomínkám na jednotlivé osobnosti patří titul *O živých a mrtvých*. Vzpomíná na dějiny českého literárního i veřejného života, kde neopomíná ani důvěrné podrobnosti. Další vzpomínky na Prahu uveřejnil pod názvem *Před padesáti lety*. „Zaznamenává, co v Praze bývalo, co se ztratilo a co změnilo: panorámy, anatomická musea, cirkusy, medvědáři, obři, liliputáni, uhlíři, figurky z ulic, písaři, hadráři, koňská dráha, kašny, flašinetáři, zvyky, zábavy a plesy.“³³ „Jde tedy o léta sedmdesátá, i když autor často v souvislosti s touto dobou osvětí retrospektivně i dobu starší nebo svůj výklad dovede i do let pozdějších; a právě období, z něhož vychází je pro Prahu minulého století zvláště zajímavé a důležité, a to tím spíše, že tyto staropražské obrázky působí ostrým kontrastem k přerodnému ruchu Prahy popřevratové, netrpělivě stále měnící svou tvářnost a rychle vyrůstající v opravdové velkoměsto.“³⁴ Hradecké vzpomínky Herrmann zachytil v díle pod názvem *V pevnosti*. „Víceméně autentická vypravování, stylizovaná téměř moderní reportážní formou.“³⁵

³² KOREJČÍK, J. *Ignát Herrmann*. In: Herrmann, I. *Ze soudní síně*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984. s. 10.

³³ KUNC, J. *Slovník soudobých českých spisovatelů: Krásné písemnictví v letech 1918-45*. 1. díl A – M. 1. vyd. Praha: Orbis, 1945. s. 234.

³⁴ HÝSEK, M. *Ignát Herrmann*. Praha: F. Topič, 1934, s. 5-6.

³⁵ ORT, J. *Ignát Herrmann a východní Čechy*. In: Herrmann, I. *Černá vůně*. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh, 1974. s. 234.

Cestovatelské dojmy z Itálie, Dalmacie, Řecka a Holandska zachytil v díle *Na čerstvém vzduchu*. Přestože jsou črty staré desítky let, živé popisy měst, lidí a života jsou díky autorovu pohledu stále živé. Mládeži věnoval črty *Mezi dětmi* a *Jíra zbojník*. Herrmann uplatnil svoji znalost divadelního umění a znalost jazykového citu v kritikách Vavřince Lebedy v díle *Zposlední galerie*. Jazykovou otázku vyložil i ve stati *K – Ke – Ku*, kde se zabýval spory o užívání tří předložek v češtině.

2.1.1 Otec Kondelík a ženich Vejvara

Vyprávění o radostech a strastech Kondelíkovy rodinky vznikalo od roku 1896 jako součást autorových žurnalistických povinností v *Národních listech*. Časopisecky nejprve vyšly ony tři pražské výlety „po suché zemi“, „po železnici“ a „po vodě“, které zorganizoval Pepiččin nápadník Vejvara. Až díky tlaku čtenářů a Herrmannovu vydavateli vyšla edice knižně. František Topič dílo vydal v posledním měsíci roku 1898. Herrmann vykreslil životní styl střední vrstvy, což ho postavilo do značných konfrontací. Tyto neuzavřené spory mají literárněestetickou povahu, které hýbaly českou literaturou 19. století. Sama Dagmar Mocná si klade otázku: „*Je naše touha po idyle projevem nevymýtitelného zápecnictví, fatální neschopnosti otevřít se světu a přijmout jeho výzvy? Nebo je naše tvrdošijná inklinace k ní projevem něčeho bytostně lidského?*“³⁶ Kondelík pokouší svojí každodenností a obyčejností. V knize nenalezneme žádné intelektuální spory, ale můžeme si klást otázku, zda pouhá průměrnost je dostačující k životu či nikoli. Hádky o Kondelíkovi jsou víceméně hádkami mimoliterárními. Hlavní postavu můžeme vnímat jako obecný lidský typ, který se vyskytuje i u dalších národů. Žádné další národy se se svým hrdinou nekonfrontovali, tak jako náš Herrmann s Kondelíkem. „*První štítlivé reakce modernistické kritiky na Herrmannovu knihu vyvolávaly řadu otázek, dodnes ne zcela zodpovězených. Patří záznam fyziologických projevů lidského organismu vůbec do literatury, tradičně označované jako krásná? Je Kondelíkova výtečná chuť k jídlu metaforou národního zdraví či neblahým znamením jeho přizemnosti? A co teprve naše tradiční záliba v pivu a hospodských sedánkách?*“³⁷ Kondelík není ojedinělým případem. Ze světové literatury, představují hlavní postavy při těle, připomeňme sira Johna Falstaffa

³⁶ MOCNÁ, D. *Případ Kondelík (Epizoda z estetiky každodennosti)*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2002. s. 10. ISBN: 80-246-0312-8.

³⁷ MOCNÁ, D. *Případ Kondelík (Epizoda z estetiky každodennosti)*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2002. s. 11. ISBN: 80-246-0312-8.

či Samuela Pickwicka. Oba byli na rozdíl od Kondelíka přijímání kladně či s nadšením. „*Vzhlížejíce se v hlavních postavách jako v zrcadle, nelíbili jsme se sami sobě se svou touhou po klidu, stabilitě a přehlednosti světa. Svou střízlivost a bytostnou nedůvěru k heroismu, v němž jsme měli sklon spatřovat pouhé patetické gesto, jsme pociťovali jako manko, oslabující nás v soutěži s jinými národy. Styděli jsme se za svou pivní tradici, zálibu v hospodách a ve vepřovém se zelím.*“³⁸ Je třeba se stydět? Proč nepřijmou idylu jako součást národní identity? „*Teprve tímto nekonfliktním sebezpřijetím by se případ Kondelík, s vášnivou prudkostí nastolený před sto lety, mohl uzavřít a založit ad acta. A postava bodrého malířského mistra by se konečně mohla stát sama sebou: už ne zavržením hodným antihrdinou (a pevně doufejme, že rovněž ne vzorem), nýbrž prototypem obyčejného člověka, sice s řadou nectností, ale také předností. Někým, kdo trpělivě žije svůj každodenní malý život – jenž je přece také součástí „velkých“ dějin lidstva, a možná dokonce tou nejpodstatnější.*“³⁹

Vznik Kondelíka vypráví o silném čtenářském očekávání. Autor tedy bilancuje na pomezí umění a četby ve velmi nelehké pozici. Čtenáři ho milovali, ale literární kritici pronásledovali. V chaotické době se proto stále více Herrmann opírá o teplo rodinného krbu, kde vidí svou jistotu.

Postava Kondelíka vznikala v blízkém kontextu *Snědeného krámu*. Figurka malířského mistra procházela tiskem v *Národních listech* i *Švandu dudákovi*. V této době byl ještě cítit Herrmannův chlad k rodině Kondelíkově, a tak se autor nebál užívat i satiry. Herrmann nechtěl vydávat Kondelíkovi tolik kreativity, s jakou se upínal na *Snědený krám*. „*Jeho síly byly tehdy napřeny ke Snědenému krámu a četné humoresky, jež souběžně s tím produkoval, byly pro něho jen nutným zlem, pouhým prostředkem obživy.*“⁴⁰ Tvorbu Kondelíka odložil na dalších devět let. Po dlouhé době opětovně začal tvořit seriál do *Národních listů*. Jeho cit ke Kondelíkovi byl jiný. Byl milejší. Přišel s idylickým obrazem každodennosti. Vylíčil Vejvarovy námluvy od seznámení, zasnoubení

³⁸ MOCNÁ, D. *Případ Kondelík (Epizoda z estetiky každodennosti)*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2002. s. 266. ISBN: 80-246-0312-8.

³⁹ MOCNÁ, D. *Případ Kondelík (Epizoda z estetiky každodennosti)*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2002. s. 269. ISBN: 80-246-0312-8.

⁴⁰ MOCNÁ, D. *Případ Kondelík (Epizoda z estetiky každodennosti)*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2002. s. 22. ISBN: 80-246-0312-8.

až do založení nové rodiny. Herrmann vylíčil postavy s láskou a poeticky. O tomto Kondelíkovi již nemůžeme říct, že je satirický, nýbrž idylický. Herrmannovi se tak podařilo vyplnit mezeru, po které čtenáři volali. Je to žánr úsměvné rodinné idyly. Jakmile přišel vydavatel František Topič s nápadem vydat Kondelíka knižně, Herrmann zaváhal. Báł se zastínění jeho nejmilovanějšího románu *U snědeného krámu*. Před Vánoci roku 1898 byl Kondelík hitem. Sám Herrmann věděl a tvrdil: „*Je to sice má kniha nejpůlárnějši, ne však nejllepší.*“⁴¹ Herrmann neměl Kondelíka v lásce, i když můžeme zachytit podobnost mezi autorem a hlavním hrdinou v zálibě k dobrému jídlu, sezením v restauracích, obtížemi s houserem, a ač byl také náladový, pořád to byl dobrý a zodpovědný manžel i otec. Herrmann tedy založil nový žánr – idylická rodinná kronika. Charakteristická ustáleným počtem postav a kombinací citu a humoru.

V románu *Otec Kondelík a ženich Vejvara* je Herrmannem sledován pražský měšťanský svět se shovívavostí a dobrosrdečností. Jeho dobří lidé jsou pohodlní, nepřipouštějí si starosti a chtějí si života hlavně užívat. Ačkoli si pan domácí a malíř pokojů Kondelík se svou rodinou bohatě jí a pije, neznepokojují ho velké problémy dějin. Autor ho však za to nekárá. Kondelík není ideálem občana. Je spíše předmětem laskavé satiry. Smích, vyvolaný scénami tohoto románu, neodsuzuje životní způsob jeho hrdinů, dovoluje, abychom se s nimi seznamovali v míru, dovoluje však také, abychom se s autorem pobavili na jeho účet. Kapitoly mají uzavřený příběh. Neprůbojný magistrátní úředník František Vejvara vytrhuje rodinu z ustálených zvyklostí, jež vedou do situací, které se vyvinou v malá dobrodružství. Mužské protikladné postavy doplňují postavy ženské, které je svým způsobem ovládají.

Jedná se nesporně o nejpůlárnějši autorovu práci, avšak také z nejprudší kritickou odezvou. Není to román z klasické románové prózy z druhé poloviny 19. století, ale navazuje na dlouhou a starou tradici prózy až od jejích počátků. Jsou to volně spojené anekdotické příběhy, ve kterých hlavní roli hrají dvě protikladné postavy, což způsobuje komické situace. Svým způsobem to jsou dobrodružství, která vyvolávají pocit parodie na skutečný dobrodružný román. Postavy Kondelíka i Vejvary jsou realistické. Zrcadlí se v nich maloburžoazní Praha Herrmannovy doby. Přicházejí v době těžce snášené maloměšťácké přízemnosti a snaží se jí oponovat. Boj proti maloměšťáctví díky

⁴¹ MOCNÁ, D. *Případ Kondelík (Epizoda z estetiky každodennosti)*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2002. s. 26. ISBN: 80-246-0312-8.

Herrmannovi, potažmo jeho hrdinovi, dostává své jméno. Brojí se proti „kondelíkovštině“. „Podstata „kondelíkovštiny“ tkví ve společenském prostředí, v němž se rodí a plemení. Je to ono přízemní uspokojení drobného měšťáka, tvořícího pro sebe a svou rodinu podmínky úzce omezeného blahobytu, krátkozrace zahleděného do bezprostřední blízkosti, bez obzorů a cílu, přesahujících úzký rámec jedné společenské skupiny. Projevuje se tu egoismus, ne nějaký dravý a ničivý, spíše krotký a snadno uspokojený, označovaný mnohdy jako zdravý, který sám o sobě vyhlíží nevinně.“⁴² Herrmann vykreslil, jak v malicherném a přízemním prostředí žijí mnohdy tisíce lidí na periferii měšťácké společnosti. Důležitým bodem „kondelíkovštiny“ je, že se Herrmannův hrdina nevnímal jednostranně (jeho oslava), ale také jako kritika a odsouzení. Tento alegorický typ později ztvárnili také bratři Čapkové svými chrobáky, pro něž veškerou životní snahou bylo shromažďování nevonné kuličky. Tvorba světově uznávaného autora se jevila o něco moderněji a rafinovaněji. Lidstvo bylo ukolébáváno v jistotách. Šlo o diskuze, kde se vyjasňoval stejný obecný problém. Kritici, mezi nimi například F. X. Šalda, B. Fučík, B. Václavek, odmítli životní postoj Čapka a nemohli pochopit, jak se mohl ponížít k tak banální každodennosti. Bylo to pro ně nepřijatelné. Jejich rozhořčení bylo takové, že kniha byla označena nálepkou „kondelíkovštiny“. To znamenalo Čapkův propad po bok vysmívaného Ypsilonu. Nepříjemné značení se netýkalo pouze oné povídky a knihy Továrna na absolutno, ale byl tak označen jeho celkový vztah ke světu. Čapkovy povídky byly totiž také zpovědí průměrného lidství a banální každodennosti. Čapek vykreslil časoprostor srovnatelný s Hermannovým. Kritikové však nepostřehli, že každodennost je ztvárněna mnohostranněji. Kapesní povídky Čapka byly bodem, kde se k Herrmannovi přiblížil, ale jinak se tito autoři od sebe vzdalují.

Václavu Kondelíkovi byla od samého začátku přiřčena v české kultuře vratká pozice, a to i když nebyl zcela novým typem. Kondelík je vrstevníkem Čechova pana Broučka. Čechův Matěj Brouček se octl nedobrovolně v 15. století. Matěj Brouček platí jako český antihrdina již přes sto let. Antihrdinou nebyl ale od počátku své existence. Obrat v negativní pohled probíhal, na rozdíl od Kondelíka, postupem času a s autorovou spoluúčastí. Čtenáři byl problematický hrdina blízký svou drásající průměrností, svým lpěním na dobrém jídle a pití, ale také svým strachem z neznámých světů. Neholdoval nebezpečným situacím,

⁴² KREJČÍ, K. *Pokračovatel literární tradice nerudovské*. In: Herrmann, I. *Fráter z podskalí a jiné pražské obrázky*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. s. 15.

ačkoliv ho autor do nich vrazil. Změna nastala ve chvíli, kdy ho Čech konfrontoval s husitským národním mýtem. Jasně je zde vidět Čechova satira a komu patří příval sympatií. Matěj Brouček se z neškodného požitkáře stává skutečnou zápornou postavou. Čechova satira začala být vnímána jako kritika vlastních řad. Byla pocíťována snaha o vzestup svébytnosti a národní aktivity. Postupem času však kritika nabírala na ostroty. Publicistika se od Broučka izolovala. Měšťani byli nenáviděni. Brouček již nebyl vnímán jako zábavná četba, ale jako satira a představitel negativních vlastností.

V druhé broučce byla Čechem obratně použita vzrůstající aktivita zájmu o dějinnou každodennost. Pro řadového čtenáře byl příběh atraktivním fantastickým cestopisem. Měsíční broučce měla do roku 1945 více reedic než slavnější husitská.

Osudy Broučka a Kondelíka vyjadřují svoji podobnost. Oba příběhy byly zavrženy kritiky, ale těšili se velké oblibě čtenářů. Čtenáři si chválili to, co kritici odsuzovali – průměrnost. Oba typy, kondelíkovský i broučkovský, byly součástí obecných diskuzí o české společnosti. Neustále se rýsoval předsudek o záporném národním typu. Negativně byla vnímána záliba pro jídlo (hlavní hrdina se vyznačoval otylostí). Vlastnictví domu bylo dalším negativním přínosem pro kritiku. Závěrečnou nectností pak byla lenost a nechť k umění. Diskuze nad oběma povahami byla střetem nejen nad národní povahou, ale také střetem protikladů v přístupu k umění. Nejpodstatnější rozdíl u Broučka a Kondelíka je však v onom vlastnictví domů. Matěj Brouček žije jen z výnosu, který mu dům přinese, kdežto Kondelík pracuje, drží si své pracovní postavení živnostníka. Svoji pohodlnost si užívá po odvedené práci. Brouček vidí jen sebe, Kondelík je zodpovědný manžel a otec, který se chce především postarat jen o svou rodinu. Ze společného jádra směřuje později každý z autorů jinam. Čech svou satiru přiosťří, Herrmann satiru opustí a zaujme shovívavý postoj. Tento krok je trnem v oku kritiků. Neumí mu odpustit toto rozhodnutí. Čech nebyl odsouzen za svůj problematický typ Broučka, protože ho sám odsoudí. Broučkova průměrnost je tedy zřejmě lidská, která brání jeho zatracení. Kritici se dokázali ještě přenést přes životní styl Kondelíka, kamenem úrazu byl autorův blahosklonný náhled na ně. Recenze byly jasné: „*Je-li toto nejúspěšnější kniha sezony, lze si myslet o národu, který zbožňuje četbu tak šosácky přízemní, jenom to nejhorší.*“⁴³ Moderna v zastoupení mladých kritiků se nenechala přesvědčit ani zahraničním úspěchem. Sám Herrmann v časopisu *Švanda dudák* bojoval

⁴³ MOCNÁ, D. *Případ Kondelík (Epizoda z estetiky každodennosti)*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2002. s. 37. ISBN: 80-246-0312-8.

proti moderně, kde zesměšňoval jejich „zvrácenost“ a „vyumělkovanost“. Nesouznění moderny a Herrmanna vycházelo z protichůdných názorů ke světu, kde každý spatřoval ideál jinde. Moderna se nedokázala přenést přes spontánní úspěch jimi zatracované knihy. Moderna chápala problém „kondelíkovštiny“ v širším pojetí. Dávala mu celonárodní platnost. V kontextu celonárodního působení vzrostla potřeba rychlého a řádného vypořádání. Ve světovém kontextu byl Kondelík přirovnáván k Faustovi a Donu Quijotovi.

2.1.2 U snědeného krámu

Jak již bylo zmíněno, Herrmann redigoval *Švandu dudáka*. Časopis do značné míry naplňoval sám. Roku 1883 v něm začal uveřejňovat na pokračování román *U snědeného krámu*. Jedná se o dílo, v jeho tvorbě ojedinělé. Herrmann, známý jako autor humorně laděných povídek či románů, nám předložil realisticko-naturalistické líčení s tragickým koncem. H. G. Schauer se v devadesátém roce pozastavoval nad vydáváním *Snědeného krámu*: „Nechápu, jak Snědený krám vycházeti mohl ve Švandu dudákově. To by přece předpokládalo, že není-li Herrmannův román románem komickým nebo satirickým, aspoň je humoristickým. Tím však ani v nejmenším není. Ani látkou, ani zpracováním neukazuje slzy v úsměvu.“⁴⁴ Ve *Snědeném krámu* ale humor najdeme. Humor na rubu tragického pohledu. Tímto románem autor přispíval celých pět let (až do roku 1888). Tímto rokem byl Žemlův osud tragicky zakončen. Knižní vydání tohoto románu pochází z roku 1890. *U snědeného krámu* je dílo, které založilo Herrmannovu uměleckou slávu. Jestliže byl až do této doby znám pouze jako redaktor, od této doby se stal známý i jako romanopisec.

Herrmann se o realistické líčení snažil celý život. Zdůrazňoval maloměstské prostředí. Oddal se mu celou svou literární prací. V jeho díle je skutečný život, kde námětem mu byly vlastní zkušenosti. Nápomocí mu byla do značné míry jeho žurnalistická kariéra, kde vše realisticky vykresloval.

V románu je zachycen mladý kupecký učeň Martin Žemla. Vyučil se u kupce Rorejse, který ve svém životě pozbyl citu. Musel tak přestát mnoho příkoří a utrpení. Po vyučení si Žemla otevře vlastní obchod a brzy se zamiluje do mladé slečny Pavlínky Šustrové. Je typický český obchodník s holýma rukama. V den svatební noci se dozví, že jeho láska je neopětovaná, a tak ji stráví v malé místnůstce za krámkem. Žena ho záhy

⁴⁴ FRYNTA, E. *Dvojí podoba Ignáta Herrmanna*. In: Herrmann, I. *Povídky*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1958. s. 237.

začne podvádět a vede jeho obchod do záhuby. Kvůli svému slabému sebevědomí zvolí hlavní hrdina raději smrt před ostudou. Osud Martina Žemly, vylíčen realisticko-naturalisticky, obsahuje klíčovou výpověď o autorovi. Kniha nám nabízí možnost získat množství autobiografického materiálu. V procesu tragédie můžeme shledat autentičnost. Nemůžeme však mluvit o románu autobiografickém. Nezobrazuje jím celý svůj život. Stylizace je patrná pouze v úvodní retrospektivní části. Martina Žemlu cítíme jako skutečného hrdinu autora nitra. „*Celé dílo nese výrazné stopy toho, jak Herrmann znovu a znovu pochyboval o své spisovatelské legitimitě, jak velmi si nebyl jist, jakým právem smí zrovna on, někdejší nepatrný příručí bez školského vzdělání, sám a po svém pozvedat hlas před váženým a laskavým čtenářem.*“⁴⁵ Byl to pokus autora zbavit se pout svého mládí. Nejde jen o strasti kupeckého učně, ale i o boj s méněcenností samouka, o pocity nadbytečnosti v rodině. Se smutkem v očích je k vidění jasná spřízněnost Herrmanna se Žemlou. Herrmanna Žemla naprosto vyčerpá. Byl znejistěn opětovnou kritikou. F. V. Krejčík odsoudil všednost a nepochopení potřeby moderního velkoměstského člověka. „Věčnému kritiku“ F. X. Šaldovi splynul Žemla s nenáviděným Kondelíkem. Avšak Herrmann se zásluhou tohoto díla dokázal vyrovnat se svým životem. Přijal svou úlohu bavit čtenáře a svůj život vyhrál.

Dagmar Mocná označuje Martina Žemlu i jako Kondelíkova nešťastného bratra. Obě klíčové postavy jsou na první pohled velmi rozdílné. Martin Žemla, hubený, bezbranný a plachý muž, jehož sebevědomí je podlomeno. Žemla určitě není zbabělec, jeho sebedůvěra je nijaká, a tak lidi okolo sebe vidí nesrovnatelně výš. Václav Kondelík, obtloustlý malíř, který je vždy vidět. Pro Žemlu je jídlo a pití druhořadé, ale svět vnímá jinak. Zajímá se o krásu světa, užívá se procházky v přírodě. Žemlu můžeme označit za vášnivého čtenáře. Tato postava má svou historii, je obšírně vylíčena, autor k ní má sympatie, kdežto u Kondelíka jsme o toto ochuzeni. Společným rysem obou postav je jejich podnikavost. Zakládají si na své profesi. Hrdiny spojuje oblíbené posezení v restauraci. „*Martin Žemla, podobně jako Václav Kondelík, sdílí životní ideál průměrného živnostníka doby. [...] Žemla je tedy jakousi Kondelíkovou odvrácenou tváří, je tím, kdo na rozdíl od něho svůj život*

⁴⁵ FRYNTA, E. *Dvojí podoba Ignáta Herrmanna*. In: Herrmann, I. *Povídky*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1958. s. 236.

*prohrál, protože z hloubi své osamělosti příliš důvěřoval všem lidem bez rozdílu.*⁴⁶ Tento román je jednoznačně nejsobnější dílo Herrmanna. Mladá léta školní docházky jsou u Martina Žemly totožné se samotným Herrmannem. Ani jeden studia nedokončil. Obě rodiny, Žemlova i Herrmannova, žily v hmotné nouzi a vydání na knihy byly obrovské. I kvůli špatnému prospěchu odešli na kupecká učení do Prahy. Až zde našli opravdový domov. Není náhoda, že starší bratr Martina Žemly studoval v Praze advokacii stejně tak, jako Herrmannův starší bratr Emil. Jiří, jeho bratr, ho přivedl k Rorejsovi. Rorejs vyžadoval absolutní kázeň a poslušnost. Útěchou oběma chlapcům byla podpora bratrů. Snažili se je udržet na zvolené cestě. Do tohoto momentu vidíme jasnou autobiografii. Po vyučení jdou ale oba již vlastní cestou. Herrmann nastupuje k Tučkům (dokázal se odpoutat od kupecké kariéry), kdežto Žemla ne a otevírá si vlastní krámk. Rodina Martina Žemly je vykreslena podle modelu rodiny Herrmannovy. Rozličné jsou rodiny v tom, že vztahy u Herrmannů byly o poznání jiné. Žemla byl nešťastný. Jeho rodina se rozpadla. Autentické zůstávají počty členů v rodinném kruhu. Herrmannovy podobnosti se Žemlou si také povšimneme v zálibě v knihách. Láska ke knihám není dovedena až tak do důsledků jako v opravdovém životě, ale stěžejní je odkaz na knihu, která umí člověka obohatit. Další autobiografické prvky již v díle nenalezeme.

Děj díla není nijak složitý. Důležitou rovinu hraje emocionálnost. Situace nemají hluboké propracování ani pevný rámeček. Dílo je psáno v Ich-formě, kde důležitou funkci plní vypravěč. Má zastřešující funkci, stará se o dialogy a monology postav. Samy postavy nejsou hluboce rozvedeny. Je jasná inklinace vypravěče na stranu Žemly. Rozprostírá se nám jasně specifikované dobro a zlo, v zastoupení Žemla a Rorejs. Počet postav není velký. Objevuje se pouze pět protagonistů včetně hlavního hrdiny. Přestože je román velmi popisný, nemůžeme mu upřít čtivost. Stěžejní částí zůstává retrospektiva na Žemlovo mládí.

Čtenářskou obcí byl román přijat s nadšením. Označovali dílo za originální. Četlo se hlavně mezi těmi, o kterých psal. Chtěli se dozvědět o životě sobě rovných. Karel Krejčí se o *Snědeném krámu* vyjadřuje velmi pochvalně: „*Tento první a nejlepší Herrmannův román je nesporně jedním z význačných a trvale hodnotných produktů českého kritického realismu. Byl napsán, možno říci, krví srdce autora, který se tu odvážil sáhnout do nejpochemnějších, ale i nejpravdivějších stránek života kapitalistické společnosti*

⁴⁶ MOCNÁ, D. *Případ Kondelík (Epizoda z estetiky každodennosti)*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2002. s. 31. ISBN: 80-246-0312-8.

v drásavé jejich typičnosti. Zde se Ignát Herrmann vyslovil jako umělec ze všech těch trpkých a stinných prožitků, jimiž sám v mládí v tak hojně míře prošel.⁴⁷ Naproti tomu „věčný kritik“ F. X. Šalda byl o mnoho skeptičtější: „*Je to suchý šedivý naturalismus terre à terre – ale nesmíš při tom myslet na naturalismus francouzský, ten stále i ve svých nejslabších plodech měl ještě jakousi jiskru ducha a vtipu nebo básnickosti. Román Herrmannův je úplně šedivý a plošný, je vlekle popisný a novinářsky únavný. [...] Má hrdinu úplně trapného [...]*“⁴⁸ Přínosem, který nemůžeme románu *U snědeného krámu* upřít je, že položil základ české naturalistické próze, a také že jako první vyličil kupecký život i se všemi jeho strastmi.

2.2 IGNÁT HERRMANN NOVINÁŘ

Ignát Herrmann se prosadil jako redaktor humoristických časopisů. Tvrdil, že: „*Humor vyžaduje větších zkušeností o životě než psaní plačtivých novelek.*“⁴⁹ Avšak vysoké nároky nemohl vždy splnit. Snažil se o humor z mnohostranného vidění světa, tím se ale dostával do hlubokého konfliktu s nevyspělým čtenářem. Postupem času se Herrmann začal bránit, aby jako humorista platil za „literárního šaška či klauna“, jehož nikdo nebere vážně. „*Humor vyžaduje vytříbenější smysl čtenářovu. Náš čtenář se chce nestydatě smát, aby uznal, že ve věci humor.*“⁵⁰ Některé chvíle byl Herrmann sklíčen povrchností práce pro noviny. Tížilo ho vědomí, že musel rezignovat na práci umělecky náročnější.

Herrmannova první povídka vyšla v *Humoristických listech* r. 1873. Toho roku začal pracovat v Ottově nakladatelství, zetě svého strýce J. Pospíšila. Redigoval dva roky humoristický časopis *Paleček*. „*Jako redaktor Palečka byl Herrmann ve svém živlu: sám psal, četl a získával rukopisy, seznamoval se a stýkal se spolupracovníky, spisovateli*

⁴⁷ JANŮ, J. *Doslov*. In: Herrmann, I. *Blednoucí obrázky*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1955. s. 251.

⁴⁸ ŠALDA, F. X. *O dvou mrtvých*. Šaldův zápisník 8, 1935-1936, Fotoreprint 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1994. s. 31.

⁴⁹ VAŇEK V., MENCLOVÁ V. et al. *Slovník českých spisovatelů*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Libri, 2005. s. 229. ISBN: 80-7277-179-5.

⁵⁰ HOMOLOVÁ, K., OTRUBA, M., PEŠATA, Z. *Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století*. 3. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1982. s. 93.

*i malíři, sledoval novinky, stával se zkrátka aktivním účastníkem literárního života.*⁵¹ R. 1875 se mu podařilo proniknout do těžko přístupného *Lumíra*. Od r. 1882 se věnoval časopisu *Švanda dudák*, který vycházel do r. 1930. Později přichází do styku s *Národními listy* jako zaměstnanec inzertního oddělení, r. 1885 přechází do redakce a píše fejetony, soudničky a tzv. nedělní povídky. R. 1918 přechází do *Cesty*, avšak po dvou letech se vrací do *Národních listů*.

2.2.1 Národní listy

Od r. 1885 se Ignát Herrmann stává členem redakce *Národních listů*. Pro Herrmanna je to splnění snu a toto místo pro něj znamená velkou kariéru. Stalo se pro něj vším a již nechtěl jinam. Avšak podle slov Jaroslava Kvapila, ani zde neměl na růžích ustáno. Začínal od administrativní síly, přes reportéra ze soudní síně, až vystoupil na kýžený stupínek, když po smrti Nerudově začal pravidelně každý týden uveřejňovat v *Národních listech*, pod značkou Ypsilon, své pestré a populární nedělní povídky. Herrmann se k Nerudovi přihlásil i věnováním své první knihy. Byl jeho dědicem a pokračovatelem. Po jeho smrti byl i redaktorem jeho literárního díla, připravil do tisku čtrnáct jeho svazků. Neruda byl jeho učitelem. Avšak Herrmann z Nerudy nevyšel, nýbrž k němu došel. Jako administrátor a redaktor *Národních listů* získává nové zkušenosti, poznává lidi s jejich slabostmi a chybami, rozlišuje zrna od plevele, vyhledává a nachází nové pohnutky ke studiím a kresbám lidských povah a osobností. Herrmannův pseudonym vždy znamenal osvěžení pro všechny čtenáře, hledající v tomto nejstarším českém listě duševní požitek a lék pro všední bolesti života. Stopy Nerudova působení si lze povšimnout v Herrmannově přesném pozorování a líčení všední skutečnosti a také v jeho umění realistické drobnokresby pražských figurek a pražského lidového prostředí. Herrmannův pohled na dobovou realitu je ale o poznání smířlivější než pohled Nerudův. Autoři spolu navázali přátelské styky. Neruda spatřoval poezii Malé Strany tak, jak ji třeba známe ze *Zpěvů pátečních*. Neruda mířil daleko do budoucnosti, ale Herrmann byl opakem. Byl to člověk své doby. Spokojil se s člověkem současným, se světem, který ho obklopoval. K tomuto světu promlouval a citovost lidí z tohoto světa probouzel i uklidňoval. V povídkách můžeme vysledovat, kde Herrmann na svůj vzor navazuje, a kde jde vlastní cestou. Herrmann se snaží svým pojetím a stylem připojit k Nerudovi co nejtěsněji. U autorů se setkáváme s podobnými postavičkami. Jejich podání

⁵¹ HÝSEK, M. *Ignát Herrmann*. Praha: F. Topič, 1934, s. 30.

je prodchnuto podobným láskyplným humorem a sympatií. Příběhy a útržky drobných životů působí úplně sourodě. Přesto však cítíme novost, novost jiného světa. „*Svědčí o hlubokém realismu nerudovského stylu i jeho herrmannovské aplikace, že tu typické rozdílly dvojího prostředí jsou podány tak výstižně, aniž mezi novou látkou a jejím podáním dochází k rozporu.*“⁵² Podobné zjištění by přineslo i sledování techniky Herrmannových realistických obrázků, i když rozdílly jejich světů se zvětšují, protože plynoucí čas zrychluje vývoj pražské společnosti. Herrmann měl štěstí, uměl vidět a dokázal si uspořádat život. Neruda mohl sice prohlásit „*vším jsem byl rád!*“, ale přestože byl-li jeho život bohatý, stále se v něm mísila pohoda s nepohodou. Nevzdával se, bojoval, vzdoroval, a proto vznikaly láskyplné a hořké stránky jeho knih. Herrmann byl vždy v životě šťastnější než Neruda. Týká se to i ohlasu jeho díla. Nemůžeme mu vyčítat, že zůstal tím, kým byl. Nebyl Julesem Vernem, třebaže v mládí jednu Vernovu povídku přeložil. Nebyl českou obdobou Charlese Dickense, i když tato myšlenka přišla z úst jakéhosi kritika. A je-li u Herrmanna viděna modernost podobná modernosti Antona Pavloviče Čechova, jde pouze o hodnocení osobní a nadsazené.

2.2.2 Švanda dudák

Druhý časopisem, jemuž se Herrmann s nadšením věnoval, byl humoristicky laděný *Švanda dudák*. Roku 1882 ho sám zakládá a je jeden z nejčtenějších listů svého druhu. Vtiskl mu ráz své individuality a uschoval v něm značnou část své tvorby. Časopis vydává vlastním nákladem, rediguje a ze značné části naplňuje vlastními příspěvky pod nejrůznějšími pseudonymy. K nejznámějším pseudonymům patří jeho Vavřinec Lebeda, neboli krytýgr. „*Vymyšlená figura primitiva, jadrně a parodisticky kritisujícího tehdejší divadelní pražské události hantýrkou pražského předměstí a lidově svérázným pravopisem.*“⁵³ V prvních ročnících *Švandy dudáka* uveřejnil Herrmann po prvé na pokračování své nejvážnější tragické dílo *U snědeného krámu*. Čtenáři si neoblíbili pouze romány na pokračování, ale také povídky, soudničky, črty, pořekadla, anekdoty, také však verše, balady a epigramy. *Švandu dudákovi* byl Herrmann věrný až do jeho zániku čtyřicátým ročníkem v r. 1930. Časopis vycházel osmačtyřicet let. Dostalo se mu mnoho vývojových změn. Jediné, co se za tak dlouhou dobu nezměnilo, bylo

⁵² KREJČÍ, K. *Pokračovatel literární tradice nerudovské*. In: Herrmann, I. Fráter z podskalí a jiné pražské obrázky. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. s. 18.

⁵³ SLANÝ, Ignát Herrmann. In: *Lidové noviny*. Praha, 1935, roč. 43, č. 338. s. 1.

samostatné redigování Herrmannovo, a také nepolitičnost periodika. *Švanda dudák* je časopis důležitý pro naši literaturu, ale hlavně i pro svého zakladatele. Herrmann dával časopisu mnoho svého času a práce. Mimo funkce vydavatele a hlavního přispěvatele, volil a upravoval výběr ostatních článků. Na první pohled vypadal chudě, ale Herrmann ho plnil živým obsahem. Vytvářel ho sám a nešel zde ve stopách a napodobeninách *Palečka*. Spolupracovníků měl málo, v prvních třech vydáních mu přispěli Šípek, Herites, Vrchlický, Lier, Sládek, Herben, Chalupa, Hess, Kostelecký, Neruda, Třebízský, Holeček či Štolba. Herrmannovi však nešlo o pestrost jmen. Chtěl pouze literární hodnotu a věděl, jak ji dosáhnout. Chtěl konkurovat a nahradit německé časopisy. Převzít jejich rozsah a úroveň. Herrmannovi se podařilo v časopise razit čistý, pravý humor. Vycházel z povahy lidu. Od roku 1887 Herrmann získal nakladatele Topič. Topič ho zvelebil. K věrným spolupracovníkům přibývali další. Družina *Švandy dudáka* byla významná, dovedla ho dlouho udržet, avšak válkou koncem r. 1914 zanikl. Byl obnoven až roku 1924, ale poměry již byly jiné. Zanikaly i výborné staré časopisy, které v době války vycházely, a tak obnova *Švandy dudáka* netrvala dlouho. Definitivně zanikl čtyřicátým ročníkem r. 1930.

Herrmann chtěl ve *Švandu dudákovi* tisknout bez ohledu na ostatní, spoléhat se jen na svůj vkus a samozřejmě nést i vlastní riziko. Byl to on, kdo udával časopisu ráz a tón. Již od počátku měl o humoru vysoké mínění, a jak sám říká: „*Humor vyžaduje větších zkušeností o životě než psaní plačtivých novelek, víc názoru, mnoho pozorování, neúnavných studií. Mne vedl k tomuto oboru celý můj život, jež jsem nestrávil ve škole, nýbrž v trpkém učení, mezi lidmi od maličkosti, v hořké škole života.*“⁵⁴ Ale tím, že usiloval o humor, který vyzařuje z mnohostranného vidění světa, dostával se často do konfliktu s nevyspělým čtenářským vkusem. Ignát Herrmann byl *Švandou dudákem* vytížen tak, že další práce v jiných časopisech vycházely již zřídka.

Divadelní kritiky Vavřince Lebedy psal Ignát Herrmann pro svůj časopis *Švanda dudák*. Kritiky vycházely nepravidelně od roku 1887 do roku 1900 a po přestávce krátce do roku 1913. Ač měly vyjít i knižně, Herrmann edici nedokončil. Ignát Herrman vystupoval pod smyšleným jménem - Vavřinec Lebeda – a v této masce kritizoval zábavnou formou soudobou divadelní tvorbu jiných umělců.

⁵⁴ HOMOLOVÁ, K., OTRUBA, M., PEŠATA, Z. *Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století*. 3. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1982. s. 93.

Herrmann ve své době měl výhodu, že společenské poměry mu umožňovaly vyjadřovat se tak, jak chtěl. Lebeda promlouval specifickou a osobitou řečí. „*Nenajdete hnet tak někoho, kdo by se v tom vyznal, jako já. Sem z divadelní famílie, abych tak řekl, a divadlo bylo od jakživa takřka mým elimontem. Můj dědeček byl ředidelem, můj otec, než na to stučnění srdce umřel, byl ředidelem, a já aš donedávna byl také ředidelem divadla. Jako vzdělaný člověk mě budete znát znovin a zplakádů, kterými sem polepil skoro celé české králofství.*“⁵⁵ Vavřinec Lebeda, a tedy autorův současník, můžeme odhadovat, že se narodil kolem roku 1830, ho obdařil jazykovou konstrukcí zřetelně zkarikovanou.

Lebeda byl skromný, jeho ambice nebyly velké. Chtěl být pouze uznávaným divadelním kritikem. Musel si však své místo vydobýt, bojovat o svou pověst. „*Jeho argumentační výzbroj je chudičká: dokládá jen, že divadlu mimořádně rozumí, neboť sám byl divadelním ředitelem, „který měl pod sebou na padesát dřevěných herců“ (což sni samozřejmě důstojněji než konstatování faktu, že provozoval loutkové divadlo).*“⁵⁶ Lebeda divadlem žije. Poplete detaily, pravopis je mu cizí, ztrácí nit, má špatné zdraví, což mu přináší občasně zesměšnění. Lebedova stavba referátů se podobá stavbě Herrmannových povídek. U Herrmanna se nestane, že by rovnou vstoupil do děje. Seznámí nás s prostředím, připomene nám události a s odstupem začne teprve vyprávět. Historika bývá krátká, někdy označená i za anekdotu. Přesto však trefně zadá jasné obrysy. Herrmann přesně osvětlí dějiště. Stejně tak Lebeda ihned nerecenzuje. Nejprve vyjádří osobní peripetie a popíše každou okolnost. Až v závěru obrátí pozornost k dramatu. Častokrát se stane, že se k samotnému problému ani nedostane a pouze stručně rekapituluje děj. Kritik, který popíše děj místo analýzy, bývá odsouzen. Lebeda se přesně o to snažil. Chtěl být za primitiva. Lebeda nás dokáže zavést i do podružnosti. Tvrdí, že nepozornost k detailu je totožná s nepozorností k životu, a nepozornost k životu je prohřešek na spisovatelově poslání. Přesto nemůžeme o Lebedovi říct, že je úzkopsí. Lebedovy recenze končívají poučením, které si může divák odnést. „*Ponaučení z „Manželové přítelkině“ může se vibrat málo a hlauně bi se mohl dáti příklat neznámému autorovi bi bil budoucně opatrnější a nezašahoval do dramartyki, nemůže-li podat lepší výsledek. Na tomto poli sotva se stane pupilární a jeden člověk také nemůže do všeho dělat. Což*

⁵⁵ HERRMANN, I. *Z poslední galerie*. 2. vyd. Praha: Paseka, 2004. s. 11. ISBN: 80-7185-511-1.

⁵⁶ SMOLJAK, L. *Vavřinec Lebeda a Jára Cimrman*. In: Herrmann, I. *Z poslední galerie: Kritické šlehy Vavřince Lebedy*. 2. vyd. Praha: Paseka, 2004. s. 8. ISBN: 80-7185-511-1.

*je tuto projádřeno dosti mirně hledíc na jeho dobrou vůli. Není každý člověk Štěpír nebo Sardul. Ostatně je známé, že je spisovatelů dramatyckých dvojí druh: jsou spisovatele dramatycké, které píšou divadelní kusy, a jsou dramatycké spisovatele, které se domnívají, že píšou divadelní kusy. Moudrému napověs!*⁵⁷ Nechrlí však ze sebe žádné soudy či teorie. Naopak Lebeda nese stejnou zodpovědnost jako dramatik a herci.

Herrmann vstoupil v převleku Lebedy na divadelní prkna roku 1887, čtyři roky po druhém otevření Národního divadla. Jako repertoár mu sloužily Shakespearovy hry a shakespeareovské variace, francouzské komedie, realistická a novoromantická dramata (u nás např. Stroupežnický). „*Ačkoliv moje dovolená ještě nevípršela – nepsem se svým reglamatizmem receríf a mušel sem si koupit u staré paní Mazánkovi tupant na záda – jsem tak směli projádřiti opět několik grytyckých řátků přes divadlo, nep sedávala primice čili novinka a sice potytulem: NAŠE FURIANTI. Tato novinka není ot Šakpajera, nepon spisoval same stare kusy a jest poněkut déle nebožtík nýbrž je zepsaná ot pana Ladislava Stroupežnickiho.*“⁵⁸ Vavřinec Lebeda se stal významným případem kritika. Nepsal proto, aby jen tvořil, neprosazuje doktrínu, za nikoho nemluví, není závistivý. Je svobodný, naprosto svobodný jak k ostatním, tak k sobě.

⁵⁷ HERRMANN, I. *Z poslední galerie*. 2. vyd. Praha: Paseka, 2004. s. 91. ISBN: 80-7185-511-1.

⁵⁸ HERRMANN, I. *Z poslední galerie*. 2. vyd. Praha: Paseka, 2004. s. 19. ISBN: 80-7185-511-1.

3 HERRMANNOVY POSTAVY SE ZAMĚŘENÍM NA ŽENSKÉ HRDINKY

Herrmann vykresluje ve svých dílech dobově oblíbené postavy. „*Od počátku se Herrmann o nic jiného nesnažil, než podat co možná nejvěrnější obraz svých životních zkušeností, svědectví o tom, co viděl, slyšel.*“⁵⁹ Herrmann pochází z prostředí, v němž se vyprávěly osudy obyvatel až do dávné minulosti. Sám život byl pro něj důležitější než literatura. Herrmann se díval otevřenýma očima. Zapamatoval si každou zajímavou a přitažlivou podrobnost. Každý den mu přinášel nové dojmy. Uměl vybírat takové epizody, které vzbudí pozornost. Spoléhal na školu života. Vyrvalost, jíž byl nadán jako samouk, mu přinesla kýžené ovoce. Herrmannovy postavy nemívají psychologickou hloubku. „*Z rejstříku nálad, z galerie postav a z okruhu myšlenek sáhl po těch, které srozumitelně přitakávaly životu, člověka uklidňovaly a těšily.*“⁶⁰ Nezabývají se otázkou možnosti jiného života. Zachycuje měšťanskou drobnokresbu, kde nechybí humor a komika. Děj spolu s postavami jsou zobrazeny věrohodně. Mužské postavy doplňují postavy ženské, které je svým způsobem ovládají. Typické je zobrazení matky, pro kterou je důležité zaopatření dcery a nalezení vhodného ženicha. Tato snaha matky může být jak komická, tak odsouzeníhodná. Mezi další, Herrmannem zobrazované postavy, patří postavy popleteného nápadníka a starého mládence. Staří mládenci oplývají důstojností, kdežto mladí nápadníci jsou plni idejí. Jsou přímí, čestní, nesmělí a skromní. Postavy starého mládence si můžeme povšimnout i u Jana Nerudy. K dalším důležitým Herrmannovým postavám patří úředníci a podnikatelé. Podnikání však bylo pocíťováno velmi negativně. Bylo spojováno s okrádáním ostatních a patřilo k negativním charakteristickým rysům. Herrmannovy postavy jsou průměrné, jejich chování můžeme předvídat. Jak říká Miloslav Hýsek: „*Všichni lidé jsou nyní v podstatě prostí a nekomplikovaní velkými city a touhami, bez dalekých duševních obzorů, bez krisí intelektu.*“⁶¹ Bojují a zmatkují v rámci běžného života. V mládí prožívají milostná dobrodružství vedoucí k manželství nebo naopak zklamání. I zaměstnání sebou přináší občasné neúspěchy. Rodinný život je pohodový, starostlivé matky hledají pro své dcery budoucí ženichy. Vše se Herrmannovi daří líčit s humorem. Jedná se o komické příběhy,

⁵⁹ TROCHOVÁ, Z. *Doslov*. In: Herrmann, I. *Smišené zboží*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1977. s. 408.

⁶⁰ BENEŠOVÁ, A. *Dárce pohody*. In: Herrmann, I. *První hřích*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1972. s. 262.

⁶¹ HÝSEK, M. *Ignát Herrmann*. Praha: F. Topič, 1934, s. 122.

kde mnohdy pocítíme soucit. Zaměřuje se na lidové a střední vrstvy. Tato Hýskem označená přednost se naopak nezamlouvá již zmíněnému kritiku F. X. Šaldovi, ani dále například A. Novákovi, kteří Herrmanna odsoudili. Herrmann nikdy své postavy neodsoudil. Můžeme si povšimnout, že postavy mají podobné chování a hlavní charakterové rysy se překrývají. V dalším rozboru ženských postav se pokusíme vystihnout jejich hlavní charakteristické vlastnosti.

3.1 „BLÍZKÁ RODINA“

Pojmem blízká rodina je zde označena osoba matky a dcery. Mimo ženských postav by do blízké rodiny patřila osoba otce a zetě. Blízká rodina má tedy nízký počet postav. Základní jádro tvoří otec, matka a dcera, do kterého se přiřadí dceřin nápadník. Manželství je u Herrmanna přirozenou součástí života. *„Nejpozději se zpravidla ženili muži patřící do kategorie zaměstnanců – úředníci státní i vrchnostenské správy, právníci a učitelé. Museli mít takový plat, aby z něj uživili rodinu, a ten jim zaručovalo až definitivní místo.“*⁶² Muži z měšťanského prostředí se ženili až před třicítkou. Mezi manželi byl výrazný věkový rozdíl. *„Paní Kondelíková, jeho věrná družka, je skoro o desítku let mladší.“*⁶³ Láska je vždy zobrazena čistě, cudně a poeticky. V popředí nikdy nestojí milostný vztah, ale humorný poměr, při kterém jeden druhého pošťuchuje.

3.1.1 Matka

Postava matky je stěžejní. I když mívá hlavní slovo otec rodiny, často se rozhoduje právě podle postavy své ženy a matky jeho dcery. Matka je současně podporou svého manžela, která se ve většině případů zdánlivě podvoluje svému muži. Ženy ze středních vrstev reprezentují svého manžela ve společnosti a vyznají se ve společenském i kulturním dění. Manželka byla ctnostná, pracovitá, čistotná, pořádná, nábožná a šetrná. K stěžejním úkolům matky patří péče o chod domácnosti a její bezproblémové fungování. Žena byla zaměstnána od ranních do pozdních večerních hodin. Dohlížela na služebnictvo, na děti, organizovala práci v kuchyni a nakupovala. Musela přijmout muže při návratu z práce a vyslechnout jeho stesky. Pracovní doba ženy byla delší než pracovní doba muže. K dětem i služebnictvu byla laskavá, ale i přísná. Druhou její povinností bylo najít své

⁶² LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999. s. 72. ISBN: 80-204-0737-5.

⁶³ HERRMANN, I. *Otec Kondelík a ženich Vejvara: drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1988. s. 10.

dospívající dceři vhodného nápadníka. „*Všeobecně se předpokládalo, že za výchovu dívky je odpovědná matka. Úkolem matky nebylo předat dceři jen znalosti týkající se řízení domácnosti, ale i principy náboženské a mravní. Měla jí vštípit pokoru, hlubokou víru v Boha, trpělivost a poddajnost.*“⁶⁴ Matka v rodině vždy udržuje rovnováhu, harmonii a urovnává neshody členů domácnosti. Stejně tak jako umí pečovat o domácnost (úklid, kuchařské umění), umí se postarat i o svůj vzhled. Svoji dceru vychovává zodpovědně, předává jí dobře míněná moudra a rady, je pro svoji dceru oporou. „*Dobrá žena, dobrá kuchařka, zná slabosti svého manžela, miluje dceru Pepičku a lehajíc vstávajíc měla od prvního zavržení Pepiččina jedinou myšlenku: Bože, dej mému dítěti dobrého muže!*“⁶⁵ Jedná se o model dobře fungující rodiny.

3.1.2 Dcera

Dcera se vždy nachází na prahu dospělosti. „*V patnácti šestnácti letech je už dívka dostatečně zralá, aby mohla být uvedena do společnosti a představena na „sňatkové burze.*“⁶⁶ V rodinném trojúhelníku jí patří nejnižší pozice. Je oddaná svým rodičům, které na slovo poslouchá a nedovolí si vzdoru. Její výchova podporuje model dobře fungující rodiny. Od matky přijímá rady do života a vidí v ní vzor sebe sama. Od matky se učí praktické dovednosti, musí umět vést domácnost, umět šít, vyšívat a vyznat se v základech vaření. Dcery mají ve svých rodičích oporu a jistotu. Herrmannovy dívky jsou ještě taková poupata, prosté domácí dívky, jejichž tužby nejsou velké. Jejich povaha zaručuje šťastný manželský život a svou čistotu si bez výjimky zachovávají až do sňatku. Manželství se prosadilo jako základ společenského pořádku. „*Muž uzavřením manželství potvrzoval svoji společenskou úspěšnost, žena dostala příležitost uplatnit kvality, jež jí byly od dětství vštěpovány. Patřily k nim především vlastnosti, které údajně zaručovaly spokojené manželství: pracovitost, trpělivost, submisivita, umění hospodařit.*“⁶⁷ Při volbě partnera

⁶⁴ LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999. s. 50. ISBN: 80-204-0737-5.

⁶⁵ HERRMANN, I. *Otec Kondelik a ženich Vejvara: drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1988. s. 13.

⁶⁶ LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999. s. 52. ISBN: 80-204-0737-5.

⁶⁷ LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999. s. 70-71. ISBN: 80-204-0737-5.

bylo rozhodující slovo rodičů. „*My k tomu svolujeme, dceruško.*“⁶⁸ Ti se často radili se starší důvěryhodnou osobou (sestřenice, teta, strýc, přítel či přítelkyně rodiny). Měšťanské dívky společensky debutovaly v patnácti letech, vdávaly se po dovršení dvaceti let. „*Ale nezapomeň, že máme dceru, že je jí osmnáct let, že si ji za sklo nedáme, že nebude věčně doma a že musí trochu do společnosti, aby se oblomila. [...] Uváděla dceru! Takovýto večírek jest první cenzurou. Zde se dívka poprvé dostává do plesového „adresáře.*“⁶⁹ Po celou dobu byly dívky sřezeny, vždy byly v doprovodu důvěryhodné osoby. Dívka byla mravná a zbožná. Dvoření provázela výměna důvěrné korespondence, ve které si snoubenci tykali. „*Nejdražší Pepičko! Milované srdíčko!*“⁷⁰ Dvoření vystřídaly zasnuby. Zásnubní večere se konala v domě nevěstinych rodičů, kde předal ženich nevěstě bílou kytici s prstenem. „*Po druhé hodině byl Vejvara u Kondelíků jako na koni. I s futrálkem, v němž byl prstýnek pro slečnu Pepičku. Měl jej v náprsní kapse, na srdci.*“⁷¹ Zasnoubení trvalo několik dní, při kterém se dohadovala výše věna. Věno zahrnovalo finance, movitý i nemovitý majetek, ale i výbava. „*Nadešla veliká, nesmírně důležitá starost: výbava pro Pepičku! [...] Peníze, starouši, peníze. To jen tak na ty první věci. Nejdříve prádlo, Kondelíku. Musíme vzít švadlenu do domu a budeme šít. Potom šaty – ty ji dám udělat u krejčově. Potom bude nádobí do kuchyně, záclony do oken, koberce do pokojů – nu a nakonec nábytek.*“⁷² Svatební hostina se odvíjela od finančních možností rodičů nevěsty. Svatba završila všechny přípravy a znamenala důležitou změnu v životě snoubenců.

⁶⁸ HERRMANN, I. *Otec Kondelík a ženich Vejvara: drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1988. s. 212.

⁶⁹ HERRMANN, I. *Otec Kondelík a ženich Vejvara: drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1988. s. 20-31.

⁷⁰ HERRMANN, I. *Otec Kondelík a ženich Vejvara: drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1988. s. 289.

⁷¹ HERRMANN, I. *Otec Kondelík a ženich Vejvara: drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1988. s. 201.

⁷² HERRMANN, I. *Otec Kondelík a ženich Vejvara: drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1988. s. 225.

3.2 „VZDÁLENÁ RODINA“

Do vzdálené rodiny již nepatří osoby pokrevně spřízněné. Tyto osoby jsou ale pořád velmi důležité a větší či menší rolí zasahují do života rodiny blízké. Z ženských postav se jedná o staré panny a služky.

3.2.1 Staré panny

Úloha staré panny je velmi těžká. „*Vším tím, co se tu shluklo, nabývá její osoba zvláštního významu a váhy, a teprv nabude! A po ničem teta Katynka tak netoužila, než aby zaujímala nějaké důležité postavení, aby „hrála úlohu“.* V prázdnosti jejího staropanenského života bylo to zcela pochopitelné.“⁷³ Jedna z nejhorších možností je zůstat „na očet“. „*Neprovdaná stárnoucí panna, příbuzná, o níž nikdo nestál, se stala vděčným námětem vtipů a satirických šlehů.*“⁷⁴ „*Teta Katynka je jen někdy dobrá, jako garnitura k hovězímu masu.*“⁷⁵ konstatuje Kondelík. Tyto ženy jsou často velmi znepokojeny svým postavením. Strádají a jsou zachmuřelé. „*Věř mi, Betyňko, připadám si někdy jako starý, opuštěný pes...*“⁷⁶ Nejsou samy z vlastní vůle a po rodině prahnou. „*Věř mi, holka, mně by teď bylo docela jedno, jakého bych měla muže. Zvyk je taky něco, milé dítě, ó já, zvyk je náramně mnoho!*“⁷⁷

Na rozdíl od manželky a matky je stará panna hodnocena negativně. Nemá fungující rodinu a nesplnila své předurčení. Všechny dcery, které hledají své nápadníky, se tohoto stavu obávají. Stará panna má i těžší úlohu, protože se musí vyrovnávat se stárnoucím vzhledem na rozdíl od starých mládenců. Pokud měla tyto ženy sourozence, staral se o ni se svou rodinou. Jejich laskavost si však musely odpracovat. Pracovaly v domácnosti, vařily, staraly se o děti.

⁷³ HERRMANN, I. *Tchán Kondelík a zeť Vejvara*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1994. s. 193. ISBN: 80-202-0502-0.

⁷⁴ LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999. s. 74. ISBN: 80-204-0737-5.

⁷⁵ HERRMANN, I. *Tchán Kondelík a zeť Vejvara*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1994. s. 357. ISBN: 80-202-0502-0.

⁷⁶ HERRMANN, I. *Tchán Kondelík a zeť Vejvara*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1994. s. 109. ISBN: 80-202-0502-0.

⁷⁷ HERRMANN, I. *Tchán Kondelík a zeť Vejvara*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1994. s. 183. ISBN: 80-202-0502-0.

3.2.2 Služky

Služka se stala typickou součástí lépe situované rodiny tehdejší doby. Postava služky má specifickou pozici. Žije v domácnosti s blízkou rodinou, ale do úzkého kruhu nezapadá, ačkoli je s rodinou v každodenním kontaktu. U služek je nám známé pouze její jméno (Kačena, Tereška). Často za pomoci paní domácí připravují každodenní pohoštění. „*Hospodyně musela umět zhotovit i základní součásti oděvu a zajistit jejich údržbu – nejen praní, žehlení, ale i opravy, přešívání. Musela si poradit s výrobou i úpravou lůžkovin, umět drát a čistit peří, šít povlečení.*“⁷⁸ Ostatní práce závisela na typu domácnosti. „*[...] Vydrhla podlahy ve všech pokojích a že je zas vlastní rukou natřela voskem a vyleštila, aby její milá velitelka přišla jak do nového. Že všady vysmejčila, až nikde prášku nezbylo, a že se nábytek leskne jako zrcadlo. Noci obětovala na tu práci, po všem tom plahočení nahoře na Vinohradech, časně zrána vstávala, aby se vším byla hotova, a s jako radostí vše konala!*“⁷⁹ Na venkově byla služba jednodušší. Pečovalo se o čistotu dvora, sklepa, půdy. Měšťanské domácnosti byly přeplněny nábytkem a čalouněním.

Služky stojí až na samém okraji vzdálené rodiny. Členové domácnosti vycházejí se svojí služkou velmi dobře, ale nechtějí ji zasvěcovat do bližších vztahů, a proto před ní důvěrné informace zatajují. „*Musíš být shovívavá, Pepičko, ale zas taky odměřena, docela nakrátko. Jedno si vštíp do hlavy: nikdy se nezapomeň, abys byla s holkou tuze důvěrná. To je nebezpečné, zvlášť pro mladé paničky – hned by tě měla okolo prstu. Ty žádej své, a dáš jí, co jejího. A dost.*“⁸⁰

„*České hospodyně braly svůj úděl velmi vážně. Tak vážně, že jim nezbyval čas na nic jiného. Jejich obzor končil kuchyní a dětmi.*“⁸¹

⁷⁸ LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999. s. 123. ISBN: 80-204-0737-5.

⁷⁹ HERRMANN, I. *Tchán Kondelík a zeť Vejvara*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1994. s. 395. ISBN: 80-202-0502-0.

⁸⁰ HERRMANN, I. *Tchán Kondelík a zeť Vejvara*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1994. s. 35. ISBN: 80-202-0502-0.

⁸¹ LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999. s. 124. ISBN: 80-204-0737-5.

ZÁVĚR

Naše práce se zabývala zobrazením života spisovatele a novináře Ignáta Herrmanna. Ignát Herrmann se podle svých slov nikdy nechtěl stát spisovatelem řešícím problémy a ideje. Sám poznal těžký život, a proto je jeho dílo prozářeno světlem víry. Díky své pracovitosti a ctížádosti, kterou v sobě měl od útlého mládí, se mohl zařadit mezi uznávané spisovatele. Autorova cesta na vrchol však byla protknuta celou řadou překážek a ran osudu, se kterými se Herrmann musel vyrovnávat značnou část svého života. Dílem *U snědeného krámu* nám autor poodhalil značnou část svého mládí jako kupeckého učně. Jak sám autor řekl, napsáním tohoto díla vyhrál boj s pocití méněcennosti samouka a zbavil se pocití nadbytečnosti ve své rodině.

Ze všech Herrmannových děl cítíme snahu předat čtenáři realistické dojmy a zážitky. Soustředí se na jedinečné, zvláštní osudy. Nejstěžejnější byl pro něj čtenář. Svému čtenáři chtěl dát takové čtení, které by ho těšilo a posílilo v něm přednosti prostého života. Ze všech děl dýchá autorova skromnost a nenáročnost. „*Kladem Herrmannovy tvorby je, že dovedl sáhnout do oblasti životní všednosti a ve svých nejzdařilejších dílech ji přesvědčivě umělecky ztvárnit.*“⁸²

Ignát Herrmann byl velmi osobitý. Jako samouk se inspiroval od řady autorů. Nejčastěji bývá srovnáván s Janem Nerudou. Neruda skutečně byl jeho učitelem a vzorem, Herrmann mu věnoval jedno ze svých děl a vzhlížel k němu po celý svůj život, přesto zůstal věrný sobě samému. Rozdíl mezi autory je však i v množství životních reálií, které se u Herrmanna prolínají celým dílem.

Ignát Herrmann je silná osobnost 19. století, která nesmí být v literatuře opomíjena. Za celý svůj život se snažil o zobrazení opravdové životní reality. Ignát Herrmann psal o lidech, které skutečně znal, a mezi které sám patřil.

⁸² KREJČÍ, K. *Pokračovatel literární tradice nerudovské*. In: Herrmann, I. *Fráter z podskalí a jiné pražské obrázky*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. s. 11.

LITERATURA A PRAMENY

Primární literatura

HERRMANN, I. *Otec Kondelík a ženich Vejvara: drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1988. 368 s.

HERRMANN, I. *Tchán Kondelík a zeť Vejvara*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1994. 405 s. ISBN: 80-202-0502-0.

HERRMANN, I. *U snědeného krámu*. 2. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1982. 408 s.

HERRMANN, I. *Z poslední galerie* 2. vyd. Praha: Paseka, 2004. 195 s. ISBN: 80-7185-511-1.

HERRMANN, I. *Ze starého rámu*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1979. 173 s.

Sekundární literatura

BALAJKA, B. *Přehledné dějiny literatury*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. 269 s. ISBN: 80-04-25316-4.

BECHROVÁ, N. *Memoárová literatura a román U snědeného krámu jako pramen poznání života a díla Ignáta Herrmanna: magisterská diplomová práce*. [online]. Brno, 2010. [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/85414/ff_m/dipl._prace.pdf?zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dmemo%C3%A1rov%C3%A1%20literatura%20a%20rom%C3%A1n%20u%20sn%C4%9Bden%C3%A9ho%20kr%C3%A1mu%26start%3D1. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. PhDr. Vlastimil Válek, CSc.

BENEŠOVÁ, A. *Dárce pohody*. In: Herrmann, I. *První hřích*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1972. s. 259-264.

EGERMAJEROVÁ, S. *Autobiografie v díle Ignáta Herrmanna: Bakalářská práce* [online]. Brno, 2010 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z:

http://is.muni.cz/th/263962/pedf_b/Autobiografie_v_dile_Ignata_Herrmanna.pdf?info=1&zpet=http://theses.cz/vyhledavani/?search=Ignáta_Herrmanna&start=1. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PhDr. Mgr. et Mgr. Martin Reissner.

FORST, V. et al. *Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce. 2/I H-J*. 1. vyd. Praha: Academia, 1993. 589 s. ISBN: 80-200-0468-8.

FRYNTA, E. *Dvojí podoba Ignáta Herrmanna*. In: Herrmann, I. *Povídky*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1958. s. 231-246.

FRYNTA, E. *Herrmannovy pražské vzpomínky*. In: Herrmann, I. *O Praze a Pražanech*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1959. s. 254-260.

FIŠEROVÁ, L. *Ediční poznámka*. In: Herrmann, I. *Ze soudní síně*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984. s. 257-260.

HAMAN, A. *Vzpomínky českého „naturalisty“*. In: Herrmann, I. *Ze staré Prahy*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1970. s. 5-11.

HOMOLOVÁ, K., OTRUBA, M., PEŠATA, Z. *Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století*. 3. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1982. 371 s.

HÝSEK, M. *Ignát Herrmann*. Praha: F. Topič, 1934, 122 s.

JANŮ, J. *Doslov*. In: Herrmann, I. *Blednoucí obrázky*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1955. s. 247-253.

JEŘÁBEK, D. *Autor ze zlomu času*. In: Herrmann, I. *Ze starého rámu*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1979. s. 167-172.

JUDA, K. *Ignát Herrmann*. 1. vyd. Praha: F. Topič, 1924. 18 s.

KOREJČÍK, J. *Ignát Herrmann*. In: Herrmann, I. *Ze soudní síně*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984. s. 7-16.

KREJČÍ, K. *Pokračovatel literární tradice nerudovské*. In: Herrmann, I. *Fráter z podskalí a jiné pražské obrázky*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. s. 7-19.

- KUNC, J. *Slovník soudobých českých spisovatelů: Krásné písemnictví v letech 1918-45. I. díl A – M*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1945. 559 s.
- LENDEROVÁ, M. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999. 300 s. ISBN: 80-204-0737-5.
- MATHESIUS, B. Ignát Herrmann. In: *Literární noviny*. 1935, VII, č. 17. s. 3.
- MOCNÁ, D. *Případ Kondelík (Epizoda z estetiky každodennosti)*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2002. 309 s. ISBN: 80-246-0312-8.
- NEKOLNÁ, L. *Zobrazení rodiny ve vybraných dílech Ignáta Herrmanna: Bakalářská diplomová práce* [online]. Brno, 2010 [cit. 2012-03-09]. Dostupné z: [http://is.muni.cz/th/219621/fss_b/Bakalarska_prace_Lucie_Nekolna.pdf?info=1&zpet=http://theses.cz/vyhledavani/?search=Ignáta Herrmanna&start=1](http://is.muni.cz/th/219621/fss_b/Bakalarska_prace_Lucie_Nekolna.pdf?info=1&zpet=http://theses.cz/vyhledavani/?search=Ignáta+Herrmanna&start=1). Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Mgr. Michal Fránek, Ph.D.
- ORT, J. *Ignát Herrmann a východní Čechy*. In: Herrmann, I. Černá vůně. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh, 1974. s. 227-242.
- PYTLÍK, R. *Zmizelá Praha*. In: Herrmann, I. Zmizelá Praha. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1980. s. 323-326.
- RUT, P. *Kritik smutné postavy*. In: Herrmann, I. Z poslední galerie: Kritické šlehy Vavřince Lebedy. 2. vyd. Praha: Paseka, 2004. s. 186-191. ISBN: 80-7185-511-1.
- SLANÝ, Ignát Herrmann. In: *Lidové noviny*. Praha, 1935, roč. 43, č. 338. s. 1.
- SMOLJAK, L. *Vavřinec Lebeda a Jára Cimrman*. In: Herrmann, I. Z poslední galerie: Kritické šlehy Vavřince Lebedy. 2. vyd. Praha: Paseka, 2004. s. 7-9. ISBN: 80-7185-511-1.
- STREJČEK, F. *Úvod*. In: Herrmann, I. Čtyřlístek. 2. vyd. Praha: F. Topič, 1936. s. 5-11.
- ŠALDA, F. X. *České medailóny*. 1. vyd. Praha: SNKLHU, 1959. 304 s.
- ŠALDA, F. X. *O dvou mrtvých*. Šaldův zápisník 8, 1935-1936, Fotoreprint 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1994. 331 s.

ŠŤASTNÝ, R. *Čeští spisovatelé deseti století*. 1. vyd. Praha: SPN, 1974. 293 s.

TROCHOVÁ, Z. *Doslov*. In: Herrmann, I. *Smíšené zboží*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1977. s. 407-413.

VAŇEK V., MENCLOVÁ V. et al. *Slovník českých spisovatelů*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Libri, 2005. 822 s. ISBN: 80-7277-179-5.

VLAŠÍN, Š. *Slovník literárních směrů a skupin*. 2. dopl. vyd. Praha: Panorama, 1983. 367 s.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Markéta Hanslová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Daniel Jakubíček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Spisovatel a novinář Ignát Herrmann
Název v angličtině:	Writer and Journalist Ignát Herrmann
Anotace práce:	Bakalářská práce se zaměřuje na spisovatelskou a žurnalistickou činnost autora české literatury 19. století Ignáta Herrmanna. Ve stěžejních dílech je zaměřen důraz na působení realismu a naturalismu.
Klíčová slova:	česká literatura, 19. století, realismus, naturalismus, Ignát Herrmann
Anotace v angličtině:	This Bachelor work focuses on the writing and journalistic activities of the 19th century Czech writer Ignát Herrmann. The main writings place emphasis on the effect of realism and naturalism.
Klíčová slova v angličtině:	Czech literature, 19th century, realism, naturalism, Ignát Herrmann
Přílohy vázané v práci:	--
Rozsah práce:	42 s. (86 561 znaků)
Jazyk práce:	CZ